

Fontys Master
SEN
Toets
Praktijkgericht
Onderzoek

Philipsen, MHJ
2205400

Begeleiding: Van
Schijndel, A.

10.837 woorden

IN HET VERLEDEN BEHAALDE RESULTATEN BIEDEN KANSSEN VOOR DE TOEKOMST

3/30/2014

Hoe kan ik handelingsgericht werken in de
plusklas vormgeven?

Inhoud

Samenvatting.....	3
Inleiding	4
1 Aanleiding en probleemstelling.....	5
1.1 De aanleiding tot het onderzoek.....	5
1.2 De probleemstelling	5
1.3 De onderzoeksvraag.....	5
1.4 Relevantie.....	5
1.5 Mijn motivatie in relatie tot mijn persoonlijke ontwikkeling.....	6
1.6 Het doel van het onderzoek	6
2 Theoretisch kader.....	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Kernbegrippen.....	7
2.2.1 Leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafde leerlingen	7
2.2.2 Speciale onderwijsbehoeften	9
2.2.3 Plusklasonderwijs en het effect ervan	10
2.2.4 Leren leren.....	11
2.2.5 Handelingsgericht werken en de toepassing in de plusklas.....	11
2.3 Samenvattend	12
3 Het onderzoeksproces.....	13
3.1 Inleiding	13
3.1.1 Respondenten	13
3.1.2 Onderzoeksparadigma en onderzoeksstrategie.....	13
3.2 De eerste cyclus.....	15
3.3 De tweede cyclus.....	20
3.4 Verantwoording van het onderzoek	24
3.4.1 Ethisch handelen	25
3.4.2 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid.....	25
4 Conclusies en discussie.....	26
4.1 Inleiding	26
4.2 Startgegevens	26
4.3 Doelen	26
4.4 Het groepsplan	27
4.5 Ontwikkeling.....	27

4.6	Eindconclusie.....	28
4.7	Discussie	29
4.8	Aanbevelingen.....	29
5	Reflectie.....	30
5.1	Inleiding	30
5.2	Het onderzoeksproces.....	30
5.3	Persoonlijke ontwikkeling	31
5.4	Professionele ontwikkeling	31
5.5	Metareflectie.....	32
	Nawoord.....	33
	Bibliografie	34
	Bijlage 1	38
	Bijlage 2	40
	Bijlage 3	41
	Bijlage 4	45
	Bijlage 5	62
	Bijlage 6	63
	Bijlage 7	70
	Bijlage 8	77
	Bijlage 9	80
	Bijlage 10	85
	Bijlage 11	91
	Bijlage 12	92
	Bijlage 13	94

Samenvatting

Dit praktijkonderzoek heb ik uitgevoerd als afsluiting van de opleiding Master Special Educational Needs (SEN) van Fontys. Het onderzoek kan een bijdrage leveren aan het op een gestructureerde manier vormgeven van plusklasonderwijs op basisschool X en binnen stichting Y waaronder de school valt en aan mijn eigen ontwikkeling als specialist begaafdheid.

Op basisschool X werd de ontwikkeling van begaafde leerlingen nog onvoldoende gevolgd. Daardoor heb ik de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Hoe kan ik handelingsgericht werken in een plusklas 6/7 binnen een reguliere basisschool vormgeven?

Door verkenning van de theorie en mijn praktijk heb ik een manier gezocht om handelingsgericht werken in te zetten voor begaafde leerlingen in de plusklas.

Dit onderzoek is een actie-onderzoek. Als topic heb ik het domein leervaardigheden, oftewel 'leren leren' gekozen omdat er op dit gebied te weinig aanbod was voor deze leerlingen. Ik heb gezocht naar onderwijsbehoeften, meetinstrumenten en interventies. Deze heb ik verwerkt in een groepsplan. Door de ontwikkeling van de leerlingen te meten kon ik zien of er groei was op het gebied van leervaardigheden.

Door handelingsgericht werken heb ik de onderwijsbehoeften, doelen, interventies en ontwikkeling kunnen beschrijven en evalueren. Daarbij bleek -overeenkomstig met de theorie van Kaplan (2004)- dat er zowel gezamenlijke- als individuele onderwijsbehoeften bestaan. Ook in de doelen die de leerlingen uit een keuze van 21 zelf bepaalden was overlap en onderscheid te zien. Door de lessen aan te passen en toe te spitsen op de individuele doelen kon ik gehoor geven aan de verschillen, ook al bleef de kern van de les voor iedereen hetzelfde.

Ik heb een nul- tussen- en eindmeting gedaan aan de hand van een vragenlijst die gebaseerd is op de Doelen- en Vaardighedenlijst (DVL) (Te Boekhorst, 2010). Daarnaast heb ik lesevaluaties van de leerlingen en mijzelf meegenomen in het onderzoek. Ik heb interviews gehouden en het onderdeel 'werkhouding' uit Viseon (Cito, 2004), een instrument voor de sociaal-emotionele ontwikkeling geanalyseerd. In de drie metingen is een duidelijke groei waarneembaar. De meting door middel van Viseon blijkt af te wijken van de metingen in de vragenlijsten. Dat lijkt tegenstrijdig omdat zowel de vragenlijsten als de Viseon-leerlingenlijst vragen om de eigen visie van de leerling. Verder onderzoek is dan ook gewenst.

De ontwikkelde manier van handelingsgericht werken kan in de plusklassen van basisschool X ook ingezet worden voor de domeinen 'leren leven' en 'leren denken' (Peters, 2008). Daarvoor zijn andere onderdelen uit Viseon en de DVL nodig en andere leerlijnen. Scholen die handelingsgericht willen werken in de plusklassen kunnen profijt hebben van de aanpak zoals beschreven in dit onderzoek. Instrumenten, aanpak en leerlijnen dienen dan aangepast te worden aan de context.

Inleiding

Basisschool X ligt in een dorp in Zuid-Limburg. De school heeft 306 leerlingen. De populatie is divers: van laag- tot hoogopgeleide ouders, waarbij de laatste categorie een meerderheid vormt. In de jaren 2010 tot en met 2012 was de gemiddelde score voor de Cito-eindtoets 539,7 (Van Bommel, 2012). Sinds enkele jaren heeft de school plusklassen. De begaafde leerlingen komen een uur per week bij elkaar onder leiding van de Intern begeleiders (IB'ers). Er is een plusklas 4/5, een plusklas 6/7 en een plusklas 8. In de reguliere groepen wordt gewerkt op de drie niveaus volgens de 1-zorgroute (Clijsen, Gijzen, De Lange, & Spaans, 2007). Op die manier wordt voor een deel tegemoet gekomen aan onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen. Er zijn echter ook onderwijsbehoeften die dusdanig specifiek zijn voor deze groep leerlingen dat de school ervoor gekozen heeft die in deze plusklassen aan bod te laten komen. Dit betreft onderwijsbehoeften op het gebied van werkhouding (leren leren), sociaal-emotionele ontwikkeling (leren leven) en denkniveau (leren denken) (Peters, 2008). De school wil vaardigheden binnen deze gebieden zodanig ontwikkelen dat de leerlingen daar op hun eigen niveau mee verder kunnen en de transfer naar de eigen groep kunnen maken (Pepermans, 2013). Leerlingen worden voor de plusklassen geselecteerd wanneer ze aan bepaalde leer- en persoonlijkheidskenmerken voldoen¹. Enkele plusklasleerlingen zijn door externe instanties getest en als (hoog)begaafd gediagnosticeerd. De plusklassen werken zowel preventief als curatief. Dat wil zeggen dat de school met het aanbod in de plusklassen wil voorkomen dat de leerling vastloopt in de eigen groep door de aangeleerde vaardigheden te leren toepassen. Leerlingen die desondanks vastgelopen zijn op sociaal-emotioneel of cognitief vlak, leren in de plusklas hoe ze hiermee kunnen omgaan. Het streven is dat het curatieve steeds minder nodig wordt door tijdige signalering en adequaat aanbod in de eigen groep. Ik ben groepsleerkracht van groep 5/6 en daarnaast doe ik onderzoek in plusklas 6/7. De keuze voor juist deze plusklas is ontstaan uit organisatorische redenen in overleg met de IB'ers. De slogan van stichting Y waar basisschool X bij hoort luidt: 'Leren leren, leren leven'. Dat 'leren leren' belicht ik in dit onderzoek.

¹ Zie paragraaf 2.2.1

1 Aanleiding en probleemstelling

1.1 De aanleiding tot het onderzoek

In 2012 hebben de twee IB'ers en ik het beleidsplan 'Hoog- en meerbegaafdheid' voor basisschool X geschreven (Frijters, Steinschuld, Pepermans, Knops, & Peskens, 2012). In 2013 is dat geëvalueerd. Als verbeterpunten hebben we omschreven: het effect van onze interventies meten, vastleggen en evalueren en nog beter tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen. Met andere woorden: streven naar handelingsgericht werken in de plusklassen. In het eerste jaar van de opleiding Master SEN heb ik de modules rondom begaafdheid gevolgd. Hierdoor werd het voor mij steeds duidelijker dat ook binnen de plusklassen de onderwijsbehoeften kunnen verschillen en dat het belangrijk is doelen voor ogen te hebben en deze steeds weer te evalueren. In datzelfde schooljaar is het team van basisschool X geschoold in het handelingsgericht werken. Een van de domeinen die de school wil aanbieden in de plusklas is het 'leren leren'. Leerlingen kennis laten maken met diverse leerstrategieën met als doel ze te laten ontdekken welke manieren van leren bij hen passen en deze manieren ook buiten de plusklas te gebruiken. Dit onderdeel volg ik tijdens het onderzoek.

1.2 De probleemstelling

In een gesprek dat ik had met de IB'ers en de directeur in april 2013 is het beleidsplan geëvalueerd en zijn de ontwikkelpunten bijgesteld. Hoge prioriteit heeft het volgen en vastleggen van de ontwikkeling van begaafde leerlingen die deelnemen aan het plusklasprogramma (Pepermans, 2013). Daarnaast hebben we gemerkt dat deze leerlingen behoefte hebben aan ondersteuning bij het leren leren. Deze twee ontwikkelingspunten kan ik bij elkaar brengen door handelingsgericht werken.

1.3 De onderzoeksvraag

Vanuit de probleemstelling formuleer ik de volgende onderzoeksvraag:

Hoe kan ik handelingsgericht werken in een plusklas 6/7 binnen een reguliere basisschool vormgeven?

Deelvragen die ik beantwoord wil krijgen om de onderzoeksvraag te ondersteunen zijn:

- Welke informatie heb ik nodig om te kunnen starten met handelingsgericht werken in deze plusklas?
- Van welke doelen moet ik uitgaan bij deze plusklas?
- Waaruit moet het groepsplan bestaan voor deze plusklas?
- Welke ontwikkeling maken de leerlingen van deze plusklas door op het gebied van leervaardigheden?

1.4 Relevantie

De laatste jaren is de aandacht voor hoogbegaafdheid en excellente leerlingen gegroeid. Scholen worden door de overheid gestimuleerd te investeren in het tegemoetkomen van de onderwijsbehoeften van alle leerlingen, ook van de leerlingen die meer aankunnen (SLO, 2013). Nederland wil zich profileren als kenniseconomie en is sinds 2002 opgeklommen van de dertiende naar de vijfde plaats op de Global Competitive Index (Cuppen, 2012). Uit nationaal onderzoek is gebleken dat scholen de werkwijze in de plusklassen nauwelijks evalueren en dat hier verdere aanbevelingen/ aanpassingen nodig zijn (Veltkamp, De Vrije, & De With, 2011).

Ook stichting Y wil richting geven aan het beleid voor begaafde leerlingen. Een van de voormalige fusiepartners heeft een voorzichtige aanzet gegeven (Toussaint & Wolfs, 2009). Doordat stichting Y ontstaan is uit een fusie moet dit beleid verder afgestemd worden. Binnen een netwerk hoogbegaafdheid delen scholen good practices met elkaar. Op basisschool X zijn relatief veel leerlingen met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafdheid². In het ondersteuningsprofiel³ heeft de school begaafdheid als specialisme aangemerkt. De school wil dit op een professionele manier vormgeven door onderwijsbehoeften, doelen en resultaten vast te leggen in een groepsplan dat twee maal per jaar bijgesteld wordt. Op die manier realiseert de school het handelingsgericht werken.

1.5 Mijn motivatie in relatie tot mijn persoonlijke ontwikkeling

Mijn persoonlijke doel, begaafdheidsspecialist worden, wil ik realiseren door het behalen van de Master SEN. Op basisschool X ben ik vanaf 2009 nauw betrokken geweest bij het opstellen, uitvoeren en bijstellen van beleid. Binnen stichting Y heb ik zitting in het netwerk hoogbegaafdheid, waar kennis en ervaring gedeeld wordt.

De doelen uit mijn Persoonlijk Ontwikkelingsplan (Philipsen, 2012) staan nog steeds overeind: het formuleren van vaardigheden die begaafde leerlingen in het basisonderwijs nodig hebben of moeten verwerven om hun mogelijkheden optimaal te benutten. Daarnaast een programma opstellen om deze vaardigheden te oefenen. Tot slot een instrument gebruiken of ontwerpen om de resultaten voor- en achteraf te meten.

1.6 Het doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is het vormgeven aan handelingsgericht werken in plusklassen zodat de zorg aan begaafde leerlingen wordt ingebed in de 1-zorgroute. Met de uitkomsten kunnen mogelijk meerdere scholen hun voordeel doen. Op die manier bewerkstelligt de stichting dezelfde werkwijze.

² Zie paragraaf 2.2.1

³ Het schoolondersteuningsprofiel wordt opgesteld door leraren, schoolleiding en bestuur. In het profiel wordt aangegeven welke ondersteuning de school kan bieden en welke ambities de school heeft voor de toekomst. (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)

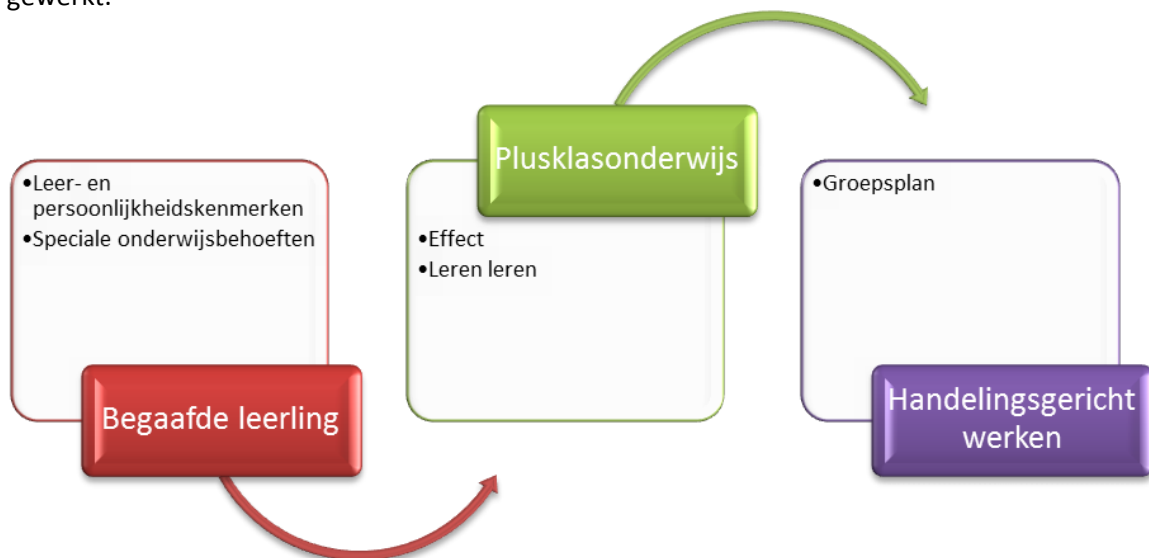
2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Leerlingen in de plusklassen van basisschool X hebben de leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafdheid. In dit hoofdstuk leg ik op basis van literatuurverkenning uit wat die leer- en persoonlijkheidskenmerken zijn en welke speciale onderwijsbehoeften begaafde leerlingen hebben. Ik beschrijf wat een plusklas is en wat er bekend is over het effect van het werken met plusklassen. Verder komt de betekenis van 'leren leren' aan bod. Ten slotte bespreek ik wat handelingsgericht werken inhoudt en wat het belang hiervan kan zijn in het plusklasonderwijs.

2.2 Kernbegrippen

Figuur 2-1 toont de samenhang tussen de kernbegrippen in dit onderzoek. Uitgangspunt is de begaafde leerling op basisschool X. In de plusklas kan aan zijn⁴ speciale onderwijsbehoeften tegemoet gekomen worden. Door de speciale onderwijsbehoeften, doelen en interventies in een groepsplan vast te leggen, te evalueren en vervolgacties te benoemen wordt handelingsgericht werken uitgevoerd.

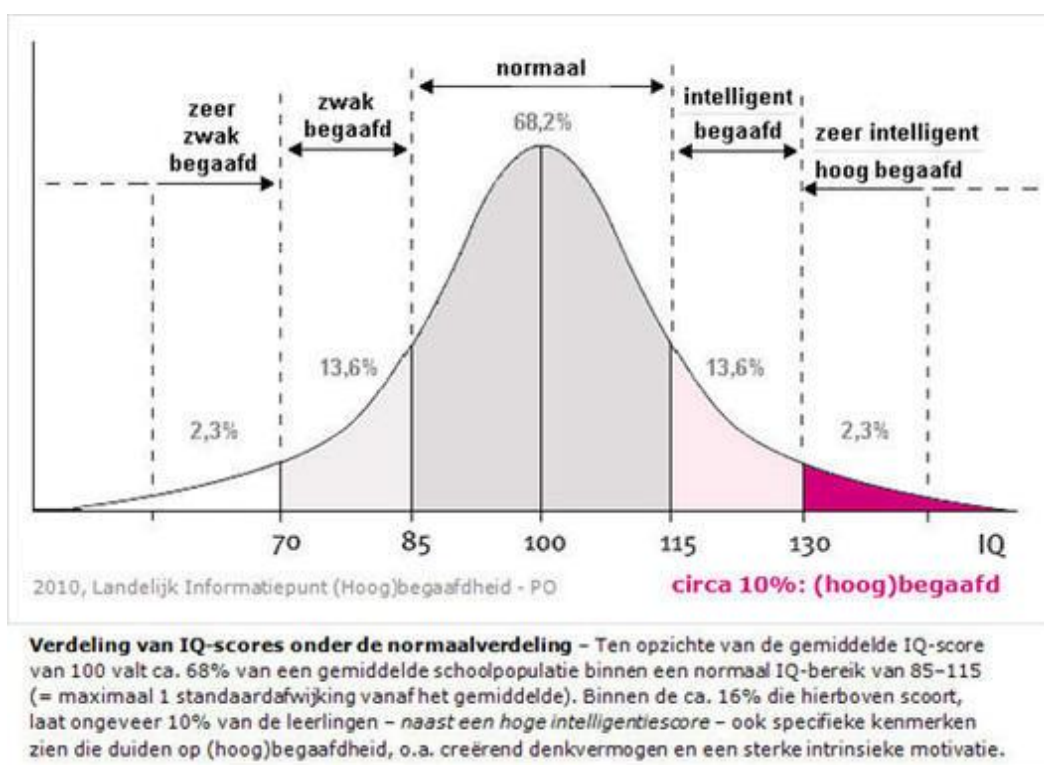

Figuur 2-1: Samenhang kernbegrippen (Philipsen, 2013)

2.2.1 Leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafde leerlingen

Als er alleen naar intelligentie gekeken zou worden, zou het meteen duidelijk zijn wanneer iemand begaafd of hoogbegaafd is. Wetenschappers noemen naast een hoge intelligentie echter ook steeds leer- en persoonlijkheidskenmerken die meegenomen moeten worden (Gagné, 2010; Heller & Ziegler, 2000). In figuur 2-2 toont Het Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid (LIH) het percentage begaafde leerlingen binnen het primair onderwijs. In het bijschrift spreekt het LIH over specifieke kenmerken naast een hoge intelligentiescore.

⁴ In dit onderzoeksverslag spreek ik voor de begaafde leerling van 'hij' en 'zijn'. Uiteraard gaat het steeds om 'hij of zij' en 'zijn of haar'.

Figuur 2-2: Percentage begaafde leerlingen in het PO (Landelijk Informatiepunt (hoog)begaafdheid-PO, 2010)

Van Gerven (2011) analyseerde de definities van diverse wetenschappers en komt daarbij tot de volgende conclusie: *‘Uit verschillende visies blijkt dat het begrip begaafdheid verwijst naar het vermogen van een mens om zich op een breed gebied nieuwe dingen eigen te maken zonder dat dit altijd tot maatschappelijk gewenste en ingekaderde prestaties hoeft te leiden’* (p. 19). Zij noemt de volgende leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafde leerlingen:

Leereigenschappen:	Persoonlijkheidseigenschappen:
- snel van begrip - grote denk- en leerstappen - goed geheugen - brede algemene interesse en kennis - probleemoplossend vermogen - kan verworven kennis toepassen - kan nieuwe kennis integreren met oude kennis - groot analytisch vermogen	- taalvaardig - creatieve oplossingen - geestelijk vroegrijp - houdt van uitdagingen - groot doorzettingsvermogen - perfectionistisch ingesteld - denkt veelal intuïtief - behoefte aan grote mate van autonomie - vermogen tot zelfreflectie - sociaal competent

Zowel in de praktijk van basisschool X als in dit onderzoek wordt geen onderscheid gemaakt tussen begaafd en hoogbegaafd. In Engelstalige wetenschappelijke literatuur overigens ook niet. Daarin wordt gesproken over ‘gifted’ (Van Gerven, 2011, p. 19). In het beleidsplan van basisschool X staat: *‘De doelgroep omvat leerlingen met een IQ van 120 en hoger met de kenmerken van hoogbegaafden’*

(Frijters, Steinschuld, Pepermans, Knops, & Peskens, 2012, p. 5). Het cijfer 120 wordt hierbij niet strikt gehanteerd; de kenmerken prevaleren.

Op basisschool X nemen 41 leerlingen uit groep 4 tot en met 8 deel aan de plusklassen. Op een totaal van 306 leerlingen (groep 1 tot en met 8) is dat een percentage van ruim 13%. Het leerlingenaantal van groep 4 tot en met 8 is 192. Hier is het deelnamepercentage ruim 21%. In groep 1 tot en met 3 zijn geen plusklassen. Wel krijgen in deze groepen 27 van de 114 leerlingen een extra aanbod. Dat is ruim 23%. In totaal krijgen van de 306 leerlingen 68 leerlingen een extra aanbod. Dit is een percentage van ruim 22%.⁵

In de doelstellingen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011) is de laatste jaren meer aandacht voor de 20% best scorende leerlingen. Deze zogenaamde ‘excellente leerlingen’ hebben een passend onderwijsaanbod nodig. Segers & Hoogeveen (2012) refereren aan Subotnik, Olszewski-Kubilius & Worrell (2011), die stellen dat *‘Excellentie beïnvloedbaar is door middel van training en interventies. Hiermee mag niet te laat gestart worden, juist om problemen op het gebied van motivatie en gedrag te voorkomen.’* (p. 16).

Op basisschool X worden vanaf de overdracht peuterspeelzaal- groep 1 leer- en persoonlijkheidskenmerken van begaafdheid gesignaleerd door middel van gerichte vragen in het intakeformulier en observatie. Het adequaat onderwijs bieden binnen de groepen door het deels schrappen van de basisstof (compacten) en verdiepende opdrachten (verrijken) heeft de aandacht maar wordt nog niet consequent toegepast.

2.2.2 Speciale onderwijsbehoeften

Dat wat een leerling nodig heeft op didactisch- en pedagogisch gebied om optimaal te kunnen functioneren en presteren worden educatieve behoeften oftewel speciale onderwijsbehoeften genoemd.

In *Verrijkingsonderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen: Wat en hoe* (Te Boekhorst, Thijs, & Roelofs, 2010) verwijzen de onderzoekers naar Kaplan (2004). Deze geeft aan dat het niet mogelijk is één curriculum te ontwerpen voor alle (hoog)begaafde leerlingen, omdat er niet slechts één type (hoog)begaafde leerling bestaat. Het is wel mogelijk een basiscurriculum te ontwikkelen op basis van kenmerkende eigenschappen. Het zal echter altijd aangepast moeten worden aan de individuele begaafde leerling. Eyre bevestigt dit en verwijst naar Hickey, die zegt: *‘Bied een leeromgeving die de bekwame leerling aanmoedigt zijn individuele potentieel te ontwikkelen tijdens de interactie met begaafde groepsgenoten’* (Hickey, 1988; Eyre, 2007, p. 34).

De conclusie kan zijn dat er naast overeenkomsten ook verschillen kunnen zijn in leer- en persoonlijkheidskenmerken en daardoor ook in de speciale onderwijsbehoeften. In de aanpak moet daar rekening mee worden gehouden.

Peters (2008) geeft aan dat een curriculum voor (hoog)begaafde leerlingen deze leerlingen in ieder geval drie basisvermogens moet leren:

1. Leren (hoe verwerf je nieuwe kennis)
2. Denken (hoe kom je tot oplossingen op een systematische manier)

⁵ Gegevens november 2013

3. Leven (hoe ga je om met de dingen die belangrijk zijn in het leven)

Te Boekhorst (2010) ontwikkelde de Doelen- en Vaardighedenlijst (DVL). Deze is gebaseerd op de drie bovenstaande domeinen en vertaalt lange termijn doelen naar concreet leerlinggedrag. Daarbij benadrukt Te Boekhorst het belang van het gezamenlijk (leerkracht en leerling) formuleren van doelen om ruimte te bieden voor ieders eigen ideeën. Volgens haar waarborgt het werken aan doelen uit de drie domeinen een breed onderwijsaanbod waarmee recht gedaan wordt aan de specifieke leerbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen. De DVL splitst de drie domeinen uit in 56 deelvaardigheden, waarvan 21 in het domein 'leren leren'. Deze deelvaardigheden heb ik gebruikt als basis voor stellingen voor de drie metingen in het onderzoek.

2.2.3 Plusklasonderwijs en het effect ervan

Basisschool X onderschrijft de volgende definitie van plusklasonderwijs: *'In een plusklas worden (hoog)begaafde leerlingen samengebracht met de bedoeling hen bij hun mogelijkheden passende doelen te laten realiseren op (meta)cognitief, sociaal en creatief gebied. Het samenbrengen gebeurt vanuit de wetenschap dat intensieve contacten en samenwerking met peers noodzakelijk zijn om zich tot hoogbegaafde volwassene te kunnen ontwikkelen'* (Drenth & Van Gerven, 2007; De Hoop & Janson, 1993; Van Gerven, 2011, p. 117).

Een academische plusklas richt zich op de vakinhoud. Een plusklas waarin het werken aan vaardigheden centraal staat wordt een niet-academische plusklas genoemd (Weterings & Hartjes, 2011). De vakinhoud is een middel, geen doel. De insteek van basisschool X voor plusklasonderwijs is niet-academisch. Vakinhoudelijke verrijking zoals het leren van Spaans gebeurt in de reguliere groepen.

Het effect van speciale onderwijsarrangementen voor begaafde leerlingen wordt regelmatig internationaal onderzocht. In internationaal onderzoek uit 2005 werd nog geconcludeerd dat speciale onderwijsarrangementen zoals versnellen en peergroeponderwijs positief effect hebben, met uitzondering van een positief effect op het zelfconcept. (Hoogeveen, Van Hell, Mooij, & Verhoeven, 2005). In recent internationaal onderzoek wordt echter aangetoond dat versnelling en 'grouping' maar matig effect hebben (Mandelman & Grigorenko, 2013). Als aanbeveling wordt het stellen van doelen genoemd. In Nederland komen Veltkamp, De Vrije en De With (2011) tot de conclusie dat plusklasonderwijs weliswaar op steeds meer scholen tot stand komt, maar dat structurele evaluatie ontbreekt.

Mandelman en Grigorenko (2013) concluderen dat men zich moet afvragen met welk doel men begaafdenonderwijs geeft. *'Als dat doel is duidelijk gemaakt, moet de definitie van begaafdheid afgestemd worden met het doel. Er is geen universeel doel of definitie, maar binnen de school, schoolsysteem of land moeten de beleidsmakers ervoor zorgen dat de definitie en de educatieve voorzieningen zijn afgestemd op het doel dat men voor ogen heeft met begaafdenonderwijs. Begafdenonderwijs is niet zo sterk als velen zouden willen geloven'* (pp. 133-134).

Geconcludeerd kan worden dat zowel nationale- als internationale wetenschappers van mening zijn dat de begaafde leerling onderwijs op maat nodig heeft. Een plusklas geeft niet automatisch de garantie dat dat gebeurt. Ook hier geldt dat de leerling centraal staat, niet het curriculum. De kracht van de (plusklas-)leerkracht is het op maat snijden of soms zelfs opnieuw maken van het

lesprogramma. Het vastleggen van criteria, doelen en de evaluatie dient structureel te gebeuren zodat de leerling zich optimaal kan ontwikkelen.

2.2.4 Leren leren

Leren leren wordt in het volgende citaat treffend beschreven: *‘Bij het leren leren gaat het om het ontwikkelen van inzichten en vaardigheden, die wezenlijk zijn voor het verwerven en toepassen van kennis. In dat proces zijn taakgerichtheid, doorzettingsvermogen en motivatie van groot belang’*. (Te Boekhorst, Thijs, & Roelofs, 2010, p. 10). Zowel het ontwikkelen van die inzichten en vaardigheden als het stimuleren van taakgerichtheid, doorzettingsvermogen en motivatie worden benadrukt tijdens het onderzoek.

De zoektocht naar een leerlijn leervaardigheden voor begaafde leerlingen in het basisonderwijs dat ik binnen de onderzoeksperiode (vier maanden) kon uitvoeren leidde naar het programma ‘Leren leren’ (Dumont, 2008). In deze leerlijn worden diverse leerstrategieën aangeboden met als doel de leerling te laten ervaren welke het beste bij hem passen. Deze lessen passen qua doelstelling en tijdsinvestering bij het doel van het onderzoek.

Om een beginsituatie te kunnen vaststellen kies ik voor het instrument dat de school gebruikt voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling, Viseon (Cito, 2004). Volgens de makers stelt dit instrument *‘leerkrachten in staat om het sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen systematisch te volgen. Het instrument verhoogt daarmee het inzicht in de ontwikkeling van leerlingen op dit terrein en biedt leerkrachten de mogelijkheid om de samenhang met het verloop van onderwijs- en leerprocessen in kaart te brengen’*. (Kamphuis, et al., 2004, p. 4). Een van de onderdelen van Viseon is ‘werkhouding’. Zowel de leerling zelf als de leerkracht beschouwt aan de hand van stellingen twee maal per jaar de ontwikkeling van de leerling op het gebied van aandacht, werkverzorging, doorzettingsvermogen, concentratie, nauwkeurigheid en taakgerichtheid.

2.2.5 Handelingsgericht werken en de toepassing in de plusklas

Zowel Veltkamp, De Vrije & De Wit (2011) als Mandelman & Grigorenko (2013) concluderen dat het structureel vastleggen van criteria, doelen en evaluaties essentieel is. Dit is ingebouwd in het handelingsgericht werken (HGW). Pameijer en Van Beukering (2008) ontwikkelden het model Handelingsgericht werken als stap 1 van de 1-zorgroute (CED).

Figuur 2-3: Model handelingsgericht werken (RPCZ, 2013)

In handelingsgericht werken met groepsplannen worden naast didactische- ook pedagogische aspecten meegenomen en naast de toetsresultaten ook observaties en meningen van leerlingen en ouders.

De Stichting Leerplanontwikkeling omschrijft het groepsplan als volgt: *‘Een beschrijving van de doelen en het gedifferentieerde onderwijsaanbod voor een bepaalde periode. Het groepsplan is van toepassing op alle leerlingen in de groep en beschrijft welke aanpak en interventies de leerkracht uitvoert om de doelen te bereiken’* (SLO, 2013).

Op basisschool X is in schooljaar 2013-2014 gestart met de HGW-cyclus. In eerste instantie alleen voor rekenen. Het daarvoor gebruikte groepsplanformat is mogelijk ook geschikt voor het plusklasonderwijs. Daarvoor lijken wel aanpassingen nodig. Deze beschrijf en onderbouw ik in hoofdstuk 3.

Op basisschool X is de afspraak het groepsplan rekenen twee maal per jaar opnieuw te maken én twee maal per jaar tussentijds bij te stellen. Het ligt voor de hand dit ook te gaan doen bij het groepsplan voor de plusklas. De plusklas is een geselecteerde groep. Toch kan ook deze groep bestaan uit subgroepen waarin leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften geclusterd worden (Pameijer & Van Beukering, 2008)⁶.

2.3 Samenvattend

Op basis van leer- en persoonlijkheidskenmerken kunnen gezamenlijke- en individuele onderwijsbehoeften verkend worden (Kaplan, 2004). Het werken in plusklassen is geen garantie voor goed onderwijs aan begaafde leerlingen (Mandelman & Grigorenko, 2013). Van groot belang is het stellen van doelen en het op maat maken van het curriculum door uit te gaan van de speciale onderwijsbehoeften. Door leervaardigheden te definiëren en te bepalen in hoeverre deze beheerst en toegepast worden, kunnen deze als doelen beschreven worden in een groepsplan.

Handelingsgericht werken is een cyclus waarbij steeds gesignaleerd, geïnventariseerd, gegroepeerd, uitgevoerd en geëvalueerd wordt op basis van (eerdere) bevindingen van leerkrachten, leerlingen en ouders (Pameijer & Van Beukering, 2008). In de plusklassen van basisschool X staan vaardigheden uit de domeinen ‘leren leren’, ‘leren denken’ en ‘leren leven’ centraal (Peters, 2008). De plusklassen van basisschool X zijn daardoor niet-academisch georiënteerd (Weterings & Hartjes, 2011). Het onderdeel ‘leren leren’ staat centraal in dit onderzoek. Rondom dit thema wordt het handelingsgericht werken verkend.

⁶ In deze plusklas krijgt elke subgroep top-down instructie: de leerlingen wordt eerst verteld waar naar toe gewerkt wordt, dan pas wordt de grootte van de stappen bepaald om daar te komen. De intensiefgroep heeft daarbij mogelijk meerdere of kleinere stappen nodig. Beide groepen krijgen leerstof op een hoog en complex niveau. In een eventuele verdiepgroep kan dit niveau nog hoger zijn, meer zelfsturend en onderzoekend volgens de theorie van Bloom (SLO).

3 Het onderzoeksproces

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden eerst de betrokkenen in het onderzoek benoemd. Vervolgens wordt beschreven welk onderzoeksparadigma en onderzoeksstrategie past bij het doel van het onderzoek: het nagaan hoe handelingsgericht in de plusklas van basisschool X ingericht kan worden. Daarna volgt een weergave van het onderzoek zelf. Het hoofdstuk eindigt met de verantwoording van de ethische aspecten, de validiteit, betrouwbaarheid en triangulatie. Het werkplan is te vinden in bijlage 1.

3.1.1 Respondenten

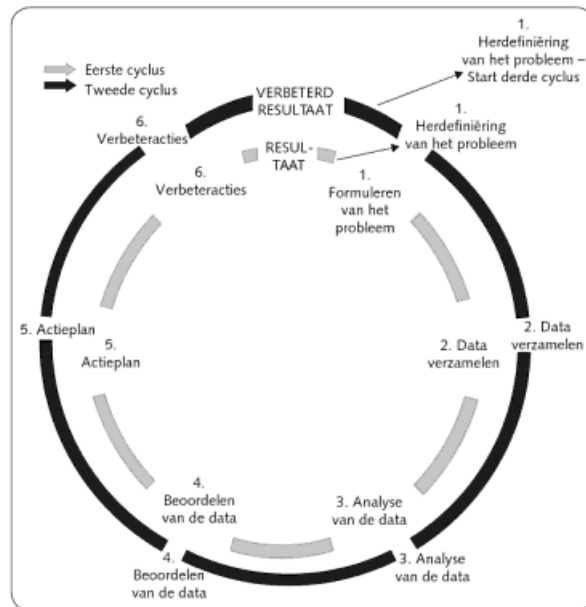
De doelgroep voor het onderzoek bestaat uit de begaafde⁷ leerlingen uit groep 6 en 7 van schooljaar 2013-2014. De groep die mede profiteert van het onderzoek (profijtgroep) bestaat uit het team, de begeleiders van de plusklas, toekomstige plusklasleerlingen, de ouders van de huidige- en toekomstige plusklasleerlingen, ikzelf als onderzoeker en mogelijk andere scholen uit het netwerk begaafdheid van stichting Y. Voor de rolverdeling en wijze van profijt verwijs ik naar bijlage 1.

3.1.2 Onderzoeksparadigma en onderzoeksstrategie

Het kritisch-emancipatorisch paradigma past het meest bij dit onderzoek: het motief om aan dit onderzoek te beginnen is de wens iets aan de bestaande situatie te veranderen. In dit geval het vastleggen van de handelwijze en het volgen van de ontwikkeling in de plusklas. Met dit onderzoek wordt contextspecifieke kennis ontwikkeld: het vormgeven aan handelingsgericht werken in de plusklas van basisschool X. Het onderzoek is mede gericht op mijn eigen professionele ontwikkeling, als specialist begaafdheid en procesgericht omdat het handelingsgericht werken beoogd wordt. Ook de rol van de onderzoeker als coach in een proces van verandering, past het meest bij de kritische theorie. De data zijn zowel kwantitatief als kwalitatief; ze zijn voornamelijk gestoeld op de visie van de deelnemers aan dit onderzoek op het (eigen) ontwikkelingsproces (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

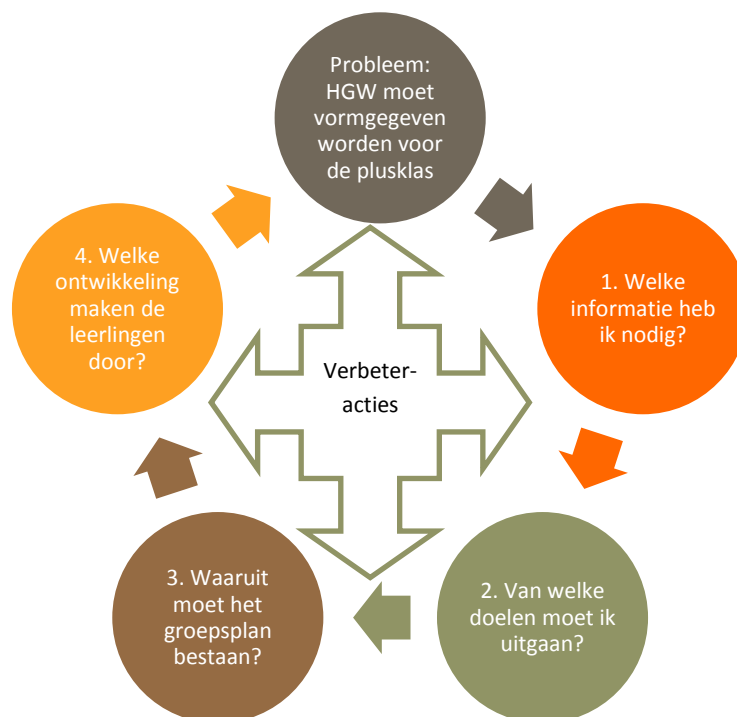
Dit onderzoek is een actieonderzoek. Gedurende het onderzoek ga ik een alternatieve handelwijze ontwikkelen en uitproberen. Het kan op relatief korte termijn antwoorden geven op de onderzoeksvraag. Er is een onderzoeksdeel en een handelingsdeel. Het cyclische model van Schuman (2009) is volledig toepasbaar op dit onderzoek (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Ik verzamel gegevens om een groepsplan te maken. Dit groepsplan wordt uitgevoerd. Na tussentijdse meting wordt het bijgesteld en opnieuw uitgevoerd tot aan de eindmeting.

⁷ Volgens de definitie in paragraaf 2.2.1: hoog IQ en kenmerken van begaafdheid

Figuur 3-1 Model van actieonderzoek (Schuman, 2009)

Zowel het model van actieonderzoek van Schuman (2009) als het model van handelingsgericht werken (Pameijer & Van Beukering, 2008) zijn cyclisch van opzet. Volgens een daaruit samengesteld cyclisch model beschrijf ik de deelvragen. Deze cyclus wordt twee maal doorlopen. De verbeteracties benoem ik tussentijds en aan het eind van de cycli zodat ik ook tijdens het onderzoek kan bijstellen. De verbeteracties zijn terug te vinden in de cursieve tekst, voorafgegaan door een >teken.

Figuur 3-2 Procescyclus (Philipsen, 2014)

3.2 De eerste cyclus

Er nemen 22 leerlingen deel aan het onderzoek. Deze leerlingen zitten in de plusklas 6/7 van basisschool X. De groep bestaat uit 16 leerlingen uit groep 6 en 6 leerlingen uit groep 7.

Probleem:
HGW moet
vormgegeven
worden voor
de plusklas

Het onderzoek start in augustus 2013. De directie, de IB'ers en ik hebben een probleem geformuleerd: HGW moet vormgegeven worden voor de plusklas én er is geen duidelijke leergang voor het aanleren van leervaardigheden. Het team informeert ik in een bijeenkomst (bijlage 2).

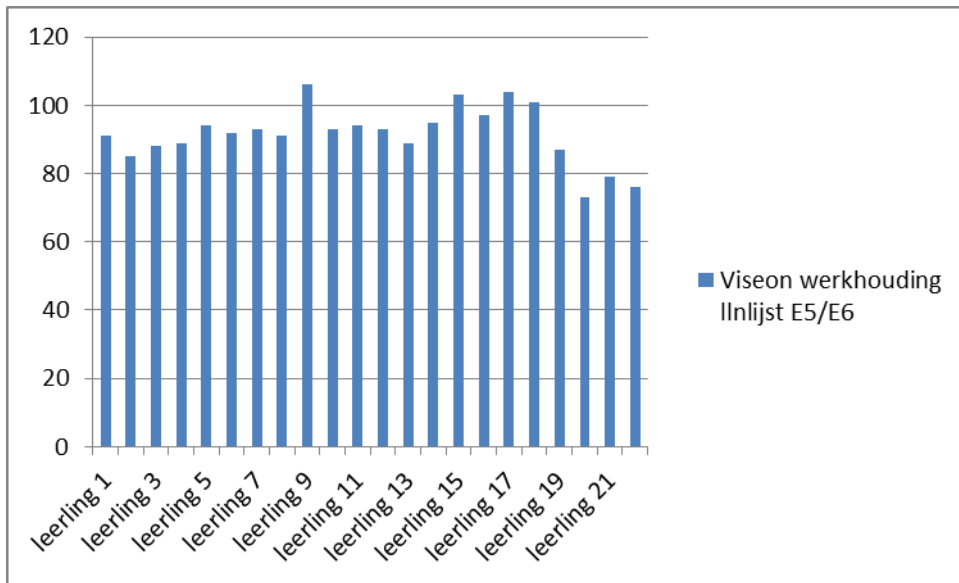
>In deze bijeenkomst kreeg ik de terechte opmerking: 'Ook als je verwachtingen niet uitkomen, is het onderzoek waardevol'.

1. Welke
informatie heb
ik nodig?

Om de beginsituatie met betrekking tot leervaardigheden te bepalen gebruik ik het onderdeel 'werkhouding' uit de Viseonafname van april 2013 (Cito, 2004). Ik inventariseer in welke vaardigheden de plusklasleerlingen zich willen ontwikkelen en op welk niveau ze zichzelf bij aanvang inschatten op doelen en vaardigheden volgens de DVL (Te Boekhorst, 2010). Ook wil ik weten welke speciale onderwijsbehoeften er leven bij deze leerlingen.

De gegevens van Viseon (Cito, 2004) gebruik ik voor documentanalyse. Ik ben vooral benieuwd naar de scores in de leerlinglijsten. Deze geven namelijk de perceptie van de leerling weer. Van die leerlinglijst bekijk ik een van de vijf onderdelen, het onderdeel 'werkhouding'. Aan de hand van stellingen vult de leerling in, in hoeverre de stelling overeenkomt met zijn situatie. Dit gebeurt op een vierpuntschaal. De leerling wordt gevraagd in hoeverre hij de aandacht bij het werk kan houden, hoe netjes hij werkt, of hij blijft proberen als het niet meteen lukt, hoeveel hij praat tijdens de les, of hij goed oplet, het werk controleert, rustig is, tijdens de les stil kan zijn en meteen met de taak start na de uitleg.

Figuur 3-3: Viseon werkhouding april 2013

Leerling 20, 21 en 22 hebben een schaalscore van respectievelijk 73, 79 en 76 en vallen hierdoor in een C-niveau. Hen plaats ik in de intensiefgroep⁸. Alle andere leerlingen komen in de basisgroep. Zij hebben A- en B-scores gehaald. Ik maak geen verdiepgroep omdat de leerlijn onbekende stof bevat en ik nu nog niet kan inschatten welke leerling meer aankan. De leerkrachtlijst laat ik buiten beschouwing omdat het hier gaat om de perceptie van de leerling zelf. In bijlage 3 is de gehele analyse te lezen.

Op basis van de Doelen- en Vaardighedenlijst (Te Boekhorst, 2010) heb ik een vragenlijst ontwikkeld in de vorm van stellingen volgens de Likertschaal (Likert, 1932). Bij elke stelling kan de leerling kiezen uit de mogelijkheden nooit- soms- vaak-altijd. Ik heb bewust gekozen voor een vierpuntschaal zodat de leerling niet 'veilig' in het midden kan gaan zitten. Hij moet daardoor een duidelijke keuze maken en zal zich zodoende bewuster worden van de mate waarin hij de vaardigheden beheerst. Deze vragenlijst neem ik gedurende het onderzoek drie maal af als nul-, tussen- en eindmeting (bijlage 4). Bij de nulmeting vraag ik de leerlingen vijf vaardigheden te noemen waaraan ze willen werken. Ook de ouders vraag ik dit tijdens een bijeenkomst waarin ik hen informeer over het onderzoek (bijlage 5 en 6). In samenspraak met de ouders formuleert de leerling drie doelen. Ouders en leerling verwoorden samen wat nodig is om deze doelen te bereiken: de onderwijsbehoeften.

De stellingen zijn allemaal positief geformuleerd. De antwoorden heb ik als volgt gewaardeerd:

nooit=1 soms=2 vaak=3 altijd=4

Voor 21 stellingen kunnen minimaal 21 en maximaal 84 punten gescoord worden. De gemiddelde score in deze meting is 58,6.

>Tijdens de afname merkte ik dat de leerlingen sommige stellingen niet begrepen. Dit vergde nadere uitleg. Een volgende keer zou ik een proefafname organiseren voor de echte afname. Bij deze nulmeting liet ik de leerlingen ook vragen beantwoorden uit de domeinen 'leren leven' en 'leren

⁸ Hiermee volg ik het beleid van de school: een nieuw groepsplan wordt gemaakt op basis van Citogegevens. Bijstellen gebeurt op basis van methodetoetsen, in dit geval de tussenmeting door middel van de vragenlijst.

denken'. Dat bleek veel te veel. Bovendien beseftte ik dat ik deze gegevens niet nodig had. Ik besloot deze vragen bij de volgende metingen weg te laten.

Door een keuze te maken uit de stellingen van deze vragenlijst zijn de leerlingen thuis in overleg met hun ouders tot drie doelen gekomen waaraan ze de komende periode willen werken. De volgende doelen zijn gekozen:

Doelen en vaardighedenmatrix	Periode 1
1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	4x
2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	3x
3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	4x
4. Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	3x
5. Ik werk zelfstandig als dat nodig is	-
6. Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet	3x
7. Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	6x
8. Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	-
9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf.	-
10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	4x
11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren	3x
12. Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is	4x
13. Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is	3x
14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	6x
15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier het best bij me past	4x
16. Ik zet de meest geschikte manier van leren in	1x
17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	1x
18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken	1x
19. Ik laat zien wat ik geleerd heb	1x
20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp	3x
21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	5x

De keuze is erg divers. Het meest gekozen is hulp vragen, plannen en het controleren van de leervraag. Het zelfstandig werken, waarden van het leerproces en formuleren van leerdoelen zijn niet gekozen.

De speciale onderwijsbehoeften, zoals geformuleerd door de leerlingen in samenspraak met hun ouders heb ik in het groepsoverzicht gezet en daarna geclusterd:

Basisgroep	Intensiefgroep
Periode 1: (19 leerlingen) <u>Deze groep:</u> <u>Heeft een leerkracht nodig die:</u> -top-down instructie geeft -feedback geeft op het proces -diverse leermethoden aanbiedt -stimuleert door te zetten -begeleidt in het plannen -tijd biedt voor vragen -aandacht schenkt aan werkverzorging -uitnodigt uitdaging aan te gaan <u>Heeft opdrachten nodig die:</u>	Periode 1: (3 leerlingen) <u>Deze groep heeft behoefte aan</u> <u>Een leerkracht die:</u> -extra begeleidt tijdens het proces -diverse leermethoden aanbiedt -helpt bij het plannen -het eindproduct controleert en hierbij FB geeft

-uitdagend zijn -duidelijk zijn <u>Heeft een omgeving/ groepsgenoten nodig die:</u> -rust uitstralen -stimuleren -uitnodigen mee te doen	
---	--

>Ouders gaven terug dat zowel zij als de leerlingen het lastig vonden om onderwijsbehoeften te formuleren. Voor een volgende keer betekent dat voor mij dat ik dit duidelijker moet uitleggen aan de hand van voorbeelden.

Nu ik de data verzameld, geanalyseerd en beoordeeld heb kan ik een actieplan gaan maken. Eerst formuleer ik doelen en daarna zet ik alle gegevens in een groepsplan. Om doelen te bepalen heb ik een leerlijn leervaardigheden nodig, een geschikte aanpak en een overzicht van de door de leerlingen gekozen doelen. Deze gegevens vormen de ingrediënten voor de doelen voor deze plusklas.

De leerlijn 'Leren leren' (Dumont, 2008) neem ik als basiscurriculum, maar: *'You can't buy a gifted program, it takes a teacher'* (Te Boekhorst & Steenberghe, 2009, p. 3)! Het programma pas ik aan door elke les vooruit te kijken- en terug te blikken met de leerlingen door middel van een 'sterrenlijstje' dat is bedoeld om te kunnen focussen op de individuele doelen (bijlage 7). Voor elke les blik ik met de leerlingen vooruit op de vaardigheden die aan bod komen. Dit gebeurt zowel op groeps- als op individueel niveau: wat gaan we vandaag leren en wat is voor jou van belang? Na de les wordt dit gezamenlijk en individueel geëvalueerd. Wat hebben we geleerd? Wat lukte en wat was lastig? Welke vaardigheden zijn bij jou verbeterd? Welke niet? Waardoor kwam dat? Wat betekent dat voor de volgende les? In de lesvoorbereidingen kijk ik naar de vaardigheden die per les aan bod komen. Bij aanvang van de les is op die manier voor zowel de leerling als mijzelf duidelijk waar de accenten liggen (bijlage 8).

>Verder heb ik bij enkele lessen een stappenplan of antwoordblad gemaakt omdat ik merkte dat sommige stappen in de lessen te groot waren voor een aantal leerlingen en er behoefte was aan het zelf controleren van de antwoorden. Ook gaven enkele leerlingen terug dat de instructie te lang was en dat ze daardoor de opdrachten niet afkregen. Naar aanleiding daarvan heb ik de topdowninstructie weer aangescherpt.

De gekozen doelen zijn zet ik in een matrix. Zo is te zien welke doelen bij welke lessen passen (bijlage 9).

3. Waaruit moet het groepsplan bestaan?

Voor het opstellen van het groepsplan gebruik ik het format van het groepsplan rekenen dat in de school gehanteerd wordt. Daarin zet ik de indeling van de subgroepen, de inhoudelijke doelen en het didactisch- en pedagogisch handelen met de speciale onderwijsbehoeften. De wijze van evalueren zal zijn middels een tussenmeting (oktober 2013) waarin de leerlingen dezelfde vragen als bij de nulmeting voorgelegd krijgen, aangevuld met een interview dat ik met elke leerling houd.

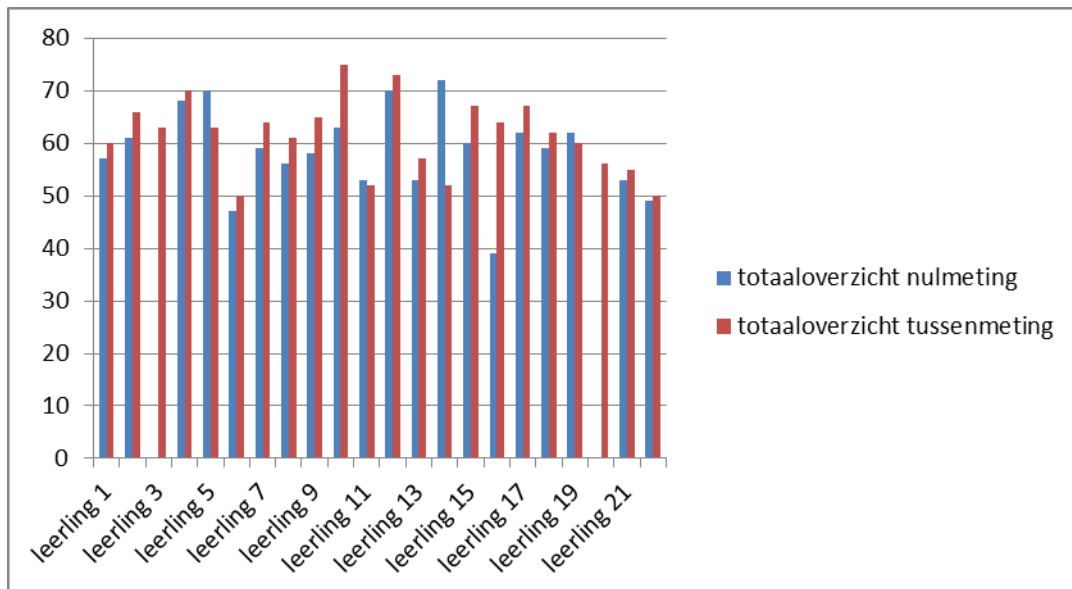
>Het groepsplan leg ik voor aan de externe collega, die het team begeleidt in HGW. Na haar feedback pas ik het aan (bijlage 10).

4. Welke ontwikkeling maken de leerlingen door?

Om de ontwikkeling te kunnen volgen, vergelijk ik de tussenmeting met de nulmeting. Daarnaast interview ik alle leerlingen om ze zelf hun nul- en tussenmeting te laten vergelijken en toelichten. Na de tussenmeting kiezen de leerlingen weer drie doelen voor de tweede periode (november-december 2013). Deze worden opgenomen in het bijgestelde groepsplan halverwege de onderzoeksperiode.

De gemiddelde score in de nulmeting was 58,6. Dat komt neer op gemiddeld 2,8 per stelling. Bij de tussenmeting is de gemiddelde score 61,5, een gemiddelde van 2,9 per stelling. Een lichte stijging. De gemiddelde score is iets opgeschoven richting 'vaak'. Leerling 20 heeft de nulmeting niet gemaakt maar scoort 56, een gemiddelde van 2,7 per stelling. Leerling 21 en 22 zijn gestegen ten opzichte van de nulmeting. Deze leerlingen gaan nu van de intensiefgroep naar de basisgroep. Leerling 5, 11, 14 en 19 zakken in totaalscore en leerling 13 stijgt weliswaar maar zakt op haar zelfgekozen doelen. Deze leerlingen worden nu in de intensiefgroep geplaatst.

Figuur 3-4: Nulmeting

Na de tussenmeting vraag ik alle leerlingen naar toelichting op de antwoorden van de nul- en tussenmeting. Dit gebeurt om te verifiëren of de stellingen zijn begrepen en of de geconstateerde ontwikkeling in hun beleving klopt. De vraag die ik daarbij stel is: 'Klopt deze weergave met jouw beleving?'. De antwoorden zijn verkort weergegeven in onderstaand schema:

De weergave klopt	10x
1 ^e keer was ik te streng	1x
1 ^e keer was ik te mild	1x
2 ^e keer was ik te streng	5x
2 ^e keer was ik te mild	1x
1 ^e keer heb ik het niet goed begrepen	2x
1 ^e keer is de lijst niet ingeleverd	2x

In bijlage 6 staan de volledige antwoorden.

>Het valt op dat in slechts de helft van de gevallen de weergave van de beide metingen klopt met de beleving van de leerling. Daardoor moet ik de antwoorden op de vragenlijst enigszins nuanceren. Een volgende keer zou ik deze vorm van interviewen daarom zeker weer toepassen.

3.3 De tweede cyclus

Probleem:
HGW moet
vormgegeven
worden voor
de plusklas

Naar aanleiding van de evaluaties kan ik het groepsplan gaan bijstellen. De cyclus start voor de tweede keer.

1. Welke informatie heb ik nodig?

De tussenmeting levert een nieuwe subgroepindeling op. De leerlingen kiezen na de tussenmeting opnieuw drie doelen om aan te werken. Veelgekozen doelen zijn dit keer het verkennen van een onderwerp en informatie bewaren. Zelfstandig werken, kennis en inzet van geschikte leermanieren en laten zien wat je geleerd hebt zijn dit keer niet gekozen. Ook heb ik – met elk afzonderlijk- een gesprek met een leerling, zijn moeder, zijn leerkracht en de IB'ers om te kijken hoe zijn betrokkenheid verbeterd kan worden. Door hem kort voor de les even apart te nemen en het verloop van de les te vertellen voelt hij zich 'gezien'.

2. Van welke doelen moet ik uitgaan?

Naar aanleiding van de nieuw gekozen doelen en de nog te geven lessen kan ik een nieuw doelenoverzicht maken. Ook nu weer integreer ik de doelen van de leerlingen met die van de leerlijn.

3. Waaruit moet het groepsplan bestaan?

De subgroepen en de doelen heb ik gewijzigd en aangepast. Bij het bijstellen van het groepsplan is er geen aanleiding om alsnog een verdiepgroep te maken⁹.

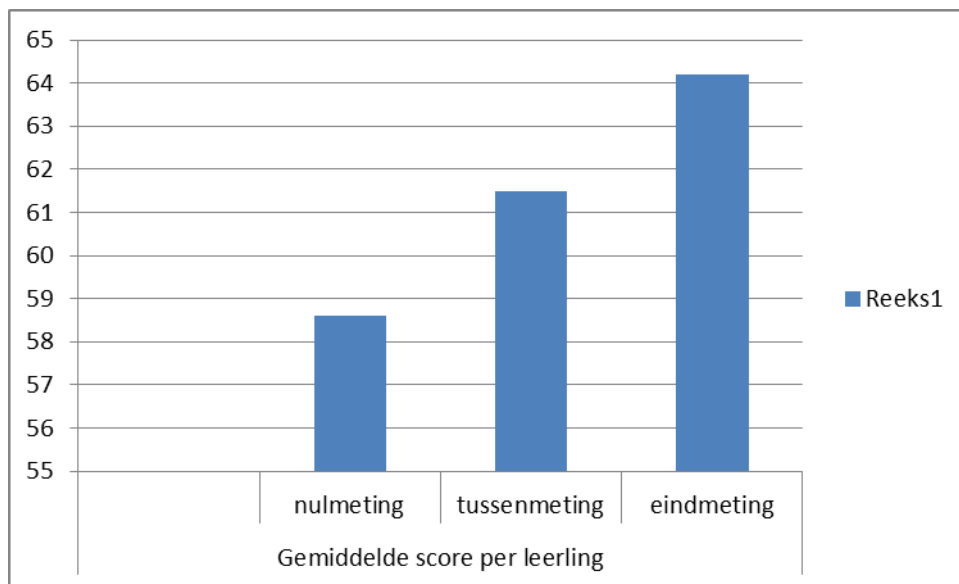

4. Welke ontwikkeling maken de leerlingen door?

⁹ Zie verder Hoofdstuk 4

Om de ontwikkeling van de leerlingen over de hele periode van het onderzoek (augustus- december 2013) te zien, gebruik ik de vragenlijsten van de nul- tussen- en eindmeting, de Viseongegevens van april en november 2013 en de antwoorden op open vragen die bij de eindmeting gesteld zijn. Daarnaast beschouw ik de evaluaties van de leerlingen die ze per les hebben genoteerd. Ik vergelijk de nulmeting met de eindmeting. Ik vergelijk de Viseonafnamen van april en november 2013 met elkaar en ten slotte vergelijk ik de vragenlijsten van de eindmeting met de Viseonafname van november 2013.

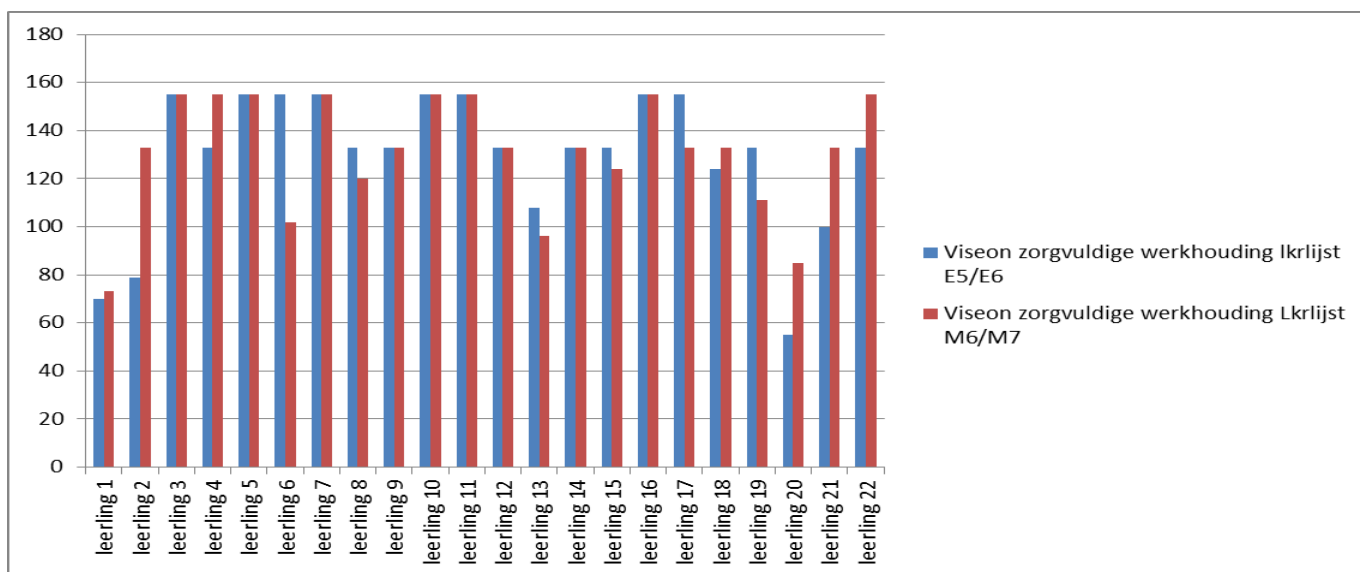
Bij de eindmeting is de gemiddelde score in de vragenlijst 64,2. Dat betekent een gemiddelde per stelling van 3,1 oftewel een ruime 'vaak'. De gemiddelde score in de nulmeting was 58,6. In de tussenmeting was dat 61,5. Een stijging van 2,9. Wanneer ik de tussenmeting vergelijk met de eindmeting is er een stijging van 2,7. In totaal is de stijging 5,6. Deze data zijn verwerkt in figuur 3-5.

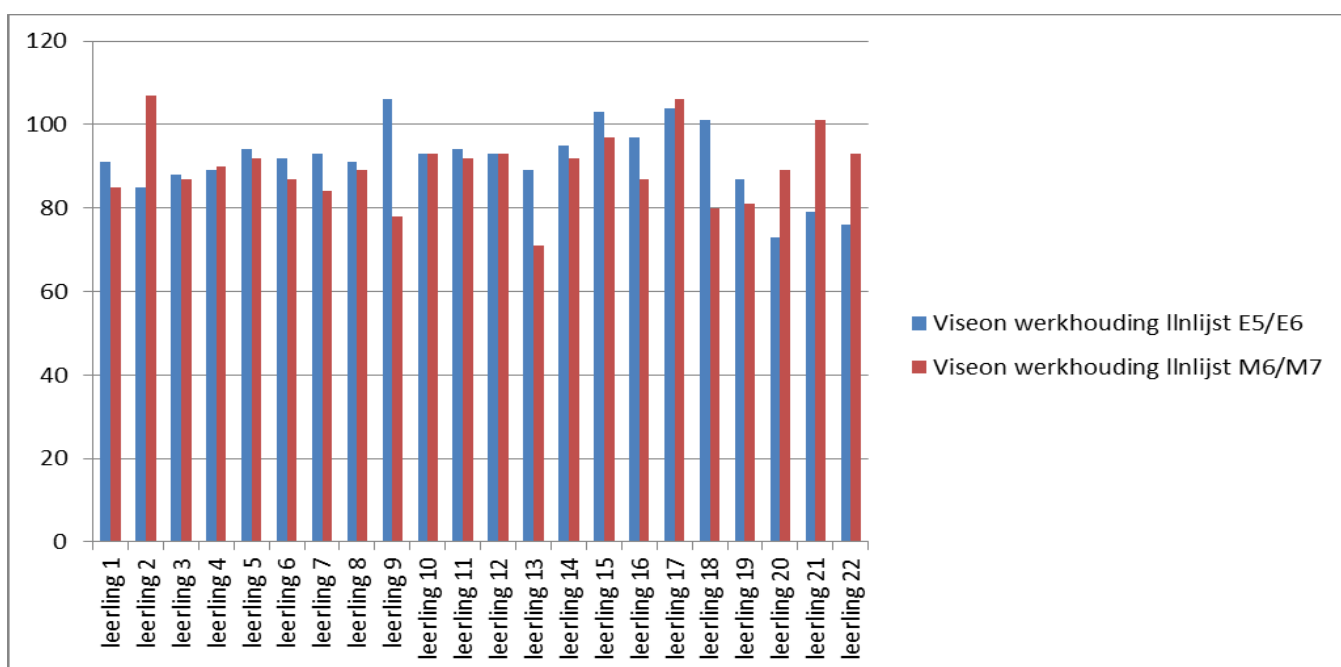
Figuur 3-5: Drie metingen vragenlijsten

Het lijkt erop dat er in de perceptie van de leerlingen een toename is in de ontwikkeling van leervaardigheden.

Bij de Viseonafnamen analyseer ik het onderdeel '(zorgvuldige) werkhouding'. Dit keer neem ik ook de leerkrachtlijst erbij omdat ik benieuwd ben of de leerkrachten iets hebben gemerkt van het effect van het werken aan vaardigheden. De leerlingen 1-2-3-4-5 en 20 hebben in november 2013 een andere leerkracht dan in april. De overige leerlingen hebben dezelfde leerkrachten gehouden. De stellingen voor de leerkracht gaan over interesse, afmaken van taken, mate van afgeleid zijn, tonen van aandacht, vermijden van moeilijke taken, bereidheid om vragen te beantwoorden, zorgvuldigheid, opletten, zonder hulp of aansporing kunnen werken, taakgerichtheid en zin hebben om taken uit te voeren.

Figuur 3-6: Viseon leerkrachtlijst

Figuur 3-7: Viseon leerlinglijst

Wanneer ik de Viseonafnamen met elkaar vergelijk, is er in de leerkrachtlijst een toename in ontwikkeling te zien in het totaal van alle leerlingen. Opvallend hierbij is dat de leerlingen met een andere leerkracht dan in april meer gestegen zijn dan de overige. In het totaal van de leerlingenlijsten is een afname in ontwikkeling te zien. Dat lijkt strijdig met de ontwikkeling in de drie metingen.

Bij de eindmeting (december 2013) heb ik de vier onderstaande open vragen toegevoegd. Niet alle leerlingen vulden elke vraag in en soms gaven ze meerdere antwoorden op een vraag (bijlage 11).

Op de vraag: 'Wat kun je nu beter dan voor we aan de lessen begonnen?' komen de antwoorden 'Ik weet veel meer (leermanieren)' en 'Ik geef aan wat ik wil leren' het meest voor. Het lijkt alsof de leerlingen zich meer bewust zijn geworden van wat ze willen leren en de manier waarop.

Op de tweede vraag: 'Wat is niet verbeterd en had je wel verwacht?' Zijn 'Niks' (9x), 'Werkverzorging', 'Planning' het meest genoemd. Voor 9 leerlingen zijn de verwachtingen blijkbaar uitgekomen. Voor 10 leerlingen niet helemaal.

Op de derde vraag: 'Welke voordelen hadden de lessen voor jou?' zijn diverse antwoorden gegeven. Twee keer is geantwoord: 'Niks'. De andere antwoorden zijn positief geformuleerd. 'Ik weet nu meer (leermanieren) dan eerst' is hiervan een voorbeeld.

Op de vierde vraag: 'Welke nadelen hadden de lessen voor jou?' is 7x het antwoord 'Niks' gegeven. Twee leerlingen uit groep 7 geven aan de leuke lessen in de eigen klas gemist te hebben. Een keer is 'Weet niet' ingevuld en de overige 7 antwoorden bevatten de thema's 'saai' en 'moeilijk'. Dit laatste kan betekenen dat de leerling ervaart dat leren niet altijd vanzelf gaat. Iets wat de leerling in de eigen klas niet vaak meemaakt.

>Het 'missen van de leuke lessen' had ik kunnen voorkomen door van te voren beter te communiceren met de groepsleerkracht.

Van de 22 leerlingen hebben er 20 de 'sterrenlijstjes' ingeleverd waarin per les werd geëvalueerd. Er zijn 11 lessen geëvalueerd door deze leerlingen, een totaal van 220 evaluaties. Twee vragen betreffen de evaluatie achteraf:

Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	
Ja	172x
Nee	24x
Niet ingevuld	29x

In enkele gevallen vulden leerlingen zowel ja als nee in en gaven hierbij een toelichting. Niet ingevuld betekent afwezig of vergeten in te vullen.

Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	
Wel	158x
Niet	39x
Niet ingevuld	51x

De leerlingen konden bij 'wel' en 'niet' aangeven, voor welke vaardigheden dat gold. Daardoor komt het voor dat beide zijn ingevuld. Niet ingevuld betekent afwezig of vergeten in te vullen. Een ruime meerderheid geeft aan iets geleerd te hebben en ervaart verbetering in de vaardigheden.

3.4 Verantwoording van het onderzoek

De verantwoording van dit onderzoek bestaat uit het ethisch handelen, triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid van de gebruikte onderzoeksmethoden.

3.4.1 Ethisch handelen

De ethische aspecten zoals beschreven door Andriessen, Onstenk, Delnooz, Smeijsters & Peij (2010) heb ik overwogen. De meest relevante heb ik geselecteerd.

De resultaten zijn relevant en bruikbaar voor basisschool X en bij gebleken geschiktheid ook bovenschools. Het belang van de betrokkenen is dat er beter ingespeeld wordt op de onderwijsbehoeften van deze leerlingen, rekening houdend met hun privacy door te anonimiseren. De resultaten worden zorgvuldig gecommuniceerd naar de leerlingen, ouders en team en vertaald naar het onderwijs. Ik ben eerlijk over de gebruikte bronnen en aanspreekbaar op mijn doen en laten tijdens het uitvoeren en uitwerken van het onderzoek. De verzamelde data zijn geanonimiseerd en alleen voor onderzoeksdoeleinden gebruikt. Mogelijk dilemma kon zijn dat data-uitkomsten ook bruikbaar waren voor de groepsleerkrachten van de betreffende leerlingen. In dat geval zou ik overlegd hebben met ouders. Dit heeft zich echter niet voorgedaan. Over het inzien van de dossiers van de leerlingen heb ik overleg gevoerd met de IB'ers. Zij vonden het nodig voor het onderzoek en daardoor ethisch verantwoord. Ik verantwoord me over de keuze van het onderwerp, de methode van onderzoek, de tijdsplanning, de selectie van bronnen en de manier waarop het onderzoek uitgevoerd is door van te voren het doel van het onderzoek kenbaar te maken aan het team, de leerlingen en ouders en hen toestemming te vragen.

3.4.2 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Het instrument Vison (Cito, 2004) is landelijk genormeerd en kan als extern valide worden beschouwd. De betrouwbaarheid is aangetoond door onderzoek (Kamphuis, et al., 2004). De vragenlijsten, evaluaties en interviews zijn niet landelijk genormeerd. Ze kunnen wel de ontwikkeling van de leerlingen tonen. De vragen zijn neutraal geformuleerd om de uitkomsten zo betrouwbaar mogelijk te maken, de betrouwbaarheid is daarmee echter niet gegarandeerd. Deze instrumenten kunnen als intern valide worden beschouwd. De mening van de betrokkenen is subjectief en momentafhankelijk. De lijsten zijn aan een beperkte groep voorgelegd en alleen voor dit onderzoek gebruikt. *‘Toch kunnen de uitkomsten interessant zijn voor anderen die de uitkomsten willen uitproberen in de eigen context’* (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011, p. 63). De uitkomsten zijn voor de praktijk bruikbaar. Met deze nieuwe gegevens kan het handelingsgericht werken weer een nieuwe cyclus ingaan.

4 Conclusies en discussie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk interpreteer ik per deelvraag de gegevens en trek ik voorzichtige conclusies. Deze conclusies gelden voor de context waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden. Gebruikte onderzoeksmethoden bekijk ik kritisch en conclusies leg ik naast de theorie. Daarna beantwoord ik de hoofdvraag. Tot slot noem ik discussiepunten en aanbevelingen.

Hoe kan ik handelingsgericht werken in een plusklas 6/7 binnen een reguliere basisschool vormgeven?

4.2 Startgegevens

-Welke informatie heb ik nodig om te kunnen starten met handelingsgericht werken in deze plusklas?

Gegevens die ik nodig had waren in dit onderzoek het onderdeel 'werkhouding' uit de leerlinglijst van Viseon en een inventarisatie van zelfgekozen doelen en zelfbenoemde onderwijsbehoeften door de leerling en de ouders. Over diagnoses uit de leerlingdossiers aangaande begaafdheid heb ik overleg gevoerd met de IB'ers en uitslagen genoteerd in het groepsoverzicht. Voor dit onderzoek hadden deze gegevens geen meerwaarde. Voor vervolgacties mogelijk wel.

Ik heb de leerlingen en hun ouders gevraagd de onderwijsbehoeften te beschrijven. De keuze van de doelen laat eveneens een behoefte zien; de leerling geeft immers aan dat hij behoefte heeft zich daarin te ontwikkelen. Zowel in de doelen als in de onderwijsbehoeften is onderscheid en overlap te zien. Dit komt overeen met de theorie van Kaplan (2004), die zegt dat begaafde leerlingen zowel gezamenlijke- als individuele behoeften hebben en daardoor aan gezamenlijke- én individuele doelen kunnen werken. De -door de leerlingen en ouders zelfbenoemde- behoeften hebben opvallend veel raakvlakken met de doelen uit de Doelen- en Vaardighedenlijst (Te Boekhorst, 2010). De persoonlijkheidskenmerken komen hier sterk naar voren: doorzettingsvermogen, zelfreflectie, autonomie (Van Gerven, 2011).

De doelen die het meest gekozen zijn (hulp vragen, onderwerp verkennen, reflecteren) vragen om adequaat leerkrachtgedrag tijdens de fase van de uitvoering van het groepsplan (Pameijer & Van Beukering, 2008). Opvallend weinig is gekozen voor zelfstandig werken, formuleren van leerdoelen, inzet van de meest geschikte leerwijze en tonen van het geleerde.

De gezamenlijke speciale onderwijsbehoeften van deze leerlingen bestaan uit de thema's hulp vragen, plannen, controleren en autonoom zijn. Ook de behoeften van deze groep hebben daardoor te maken met leerkrachtgedrag.

Door raakvlakken in de individuele behoeften te zoeken kunnen deze geclusterd worden. De clustering kan weggezet worden in het groepsplan. Door leerlingen zelf doelen te laten kiezen ontstaan overeenkomsten en verschillen. Door voor de les vast te stellen wie aan welke doelen gaat werken kan de begeleiding zowel individueel als groepsgewijs gegeven worden.

4.3 Doelen

-Van welke doelen moet ik uitgaan bij deze plusklas?

Ik ben uitgegaan van de doelen die de leerlingen zelf hebben gekozen. Het programma 'Leren leren' (Dumont, 2008) heb ik als basiscurriculum genomen. Dit programma paste ik voor deze groep leerlingen aan door het integreren van de zelfgekozen doelen en het toevoegen van evaluaties, antwoordblad en stappenplan (bijlage 12). Ook heb ik hier en daar lessen ingekort of weggelaten. De diverse leerstrategieën, die het hart van dit programma vormen, heb ik overgenomen. Het accent blijft liggen op de gezamenlijke- en individuele doelen. Dit komt opnieuw overeen met de theorie van Kaplan (2004).

4.4 Het groepsplan

-Waaruit moet het groepsplan bestaan voor deze plusklas?

Het verschil tussen dit groepsplan en het groepsplan voor rekenen van basisschool X is, dat in het toegevoegde doelenoverzicht de doelen zijn toegesneden op de individuele leerling. Het gemaakte doelenoverzicht heb ik ontwikkeld voor het onderwijs aan deze plusgroep. In het groepsplan zelf heb ik de gezamenlijke doelen opgenomen. In het doelenoverzicht zijn de individuele doelen in schema gezet. Voor de lessen in de plusgroep is het noodzakelijk dit schema steeds ter hand te nemen. Ook anders is het werken aan vaardigheden in plaats van aan vakinhoudelijke doelen.

Ik heb geen verdiepgroep gemaakt omdat de leerlijn nieuw was voor deze leerlingen. Bij het bijstellen van het groepsplan was er geen aanleiding om alsnog een verdiepgroep te maken. In een vervolgtraject zou dit wel tot de mogelijkheden kunnen behoren want ook binnen een plusgroep is differentiatie nodig om individuele mogelijkheden optimaal te ontwikkelen (vrij naar Hickey in Eyre, 2007).

4.5 Ontwikkeling

-Welke ontwikkeling maken de leerlingen van deze plusklas door op het gebied van leervaardigheden?

Bij de vergelijking van de vragenlijsten lijkt het erop dat er in de perceptie van de leerlingen een toename is in de ontwikkeling van leervaardigheden. Hierbij moet in acht worden genomen dat de leerlingen na de tweede afname een evaluatie interview hebben gehad met mij. Daardoor is het mogelijk dat ze bij de laatste afname beïnvloed zijn.

Bij het vergelijken van de Viseonafnamen van april 2013 met november 2013 lijkt het erop dat leerkrachten een verbeterde werkhouding waarnemen en de leerlingen zelf juist niet. Het vergt verder onderzoek om na te gaan waardoor dit komt. Zijn de leerlingen kritischer of bewuster geworden? Heeft het te maken met het verschil in afnamemoment: begin versus eind schooljaar?

Als ik de leerlingenlijsten van Viseon vergelijk met de uitkomsten uit de vragenlijsten van de DVL, valt op dat de leerlingen in de vragenlijsten een toename in ontwikkeling laten zien qua werkhouding. Bij Viseon is er een afname in deze ontwikkeling bij de meerderheid van de leerlingen. Ook nu rijst de vraag naar de oorzaak. Hebben de leerlingen sociaal wenselijk geantwoord in de vragenlijsten? Is er verschil tussen perceptie van ontwikkeling op korte- en langere termijn? Ook speelt mee dat de Viseonafname is gehouden in november 2013 en de eindafname van de vragenlijsten in december. Cito zegt over het leerlingvolgsysteem in het algemeen dat uitkomsten vaak lager zijn dan in de methodetoetsen omdat methodetoetsen datgene meten wat kort geleden aan bod is geweest. *'Toetsen in het leerlingvolgsysteem meten het vaardigheidsniveau in vergelijking met leeftijdsgenoten'* (Cito, 2013).

Concluderend uit de antwoorden op de open vragen lijkt erop dat de leerlingen zich meer bewust zijn geworden van wat ze willen leren en de manier waarop. Voor de helft van de leerlingen zijn de verwachtingen uitgekomen. Voor de andere helft deels. Door de diversiteit aan antwoorden lijkt het erop dat de theorie van Kaplan (2004), waarin gezegd wordt dat de doelen voor begaafde leerlingen behalve gezamenlijk, ook (en vooral) individueel geformuleerd en ontwikkeld moeten worden, bevestigd wordt. Op het moment dat een begaafde leerling aangeeft het saai of moeilijk te vinden kan dat betekenen dat deze ervaart dat leren niet vanzelf gaat. Van Gerven (2011, p. 202) zegt daarover: *‘Het is een vereiste dat de leerling leert omgaan met de frustratie die fouten maken soms kan opleveren’*. Alvorens dit als conclusie te formuleren zou er met de leerlingen in gesprek gegaan moeten worden.

Uit de interviews kan geconcludeerd worden dat de metingen in de vragenlijsten niet klakkeloos aangenomen moeten worden. Door het houden van interviews kunnen deze genuanceerd worden.

In de leerlingevaluaties, die per les ingevuld zijn geeft een ruime meerderheid aan iets geleerd te hebben over het onderwerp en dat de vaardigheden gedurende de les verbeterd zijn. Deze antwoorden zijn veel positiever dan de antwoorden die gegeven zijn op de open vragen bij de eindmeting. Het lijkt erop dat de leerlingen op korte termijn een grotere ontwikkeling ervaren dan op langere termijn. In een vervolgtraject zou het interessant zijn dit aan de leerlingen voor te leggen en er met ze over in gesprek te gaan.

De evaluaties van mijzelf waren gericht op het proces. Door te reflecteren kon ik steeds bijstellen tijdens het onderzoek en niet alleen aan het einde van de cycli (bijlage 6).

4.6 Eindconclusie

Hoe kan ik handelingsgericht werken in een plusklas 6/7 binnen een reguliere basisschool de plusklas vormgeven?

Om handelingsgericht werken in deze plusklas vorm te geven is het nodig doelen voor deze plusklasleerlingen, die voortvloeien uit hun speciale onderwijsbehoeften behalve gezamenlijk, ook (en vooral) individueel te formuleren en ontwikkelen. De bevindingen in dit onderzoek onderschrijven daardoor de theorie van Kaplan (2004). De meeste speciale onderwijsbehoeften in deze groep hebben te maken met leerkrachtgedrag: plannen, hulp vragen en verkennen van het onderwerp. Aanvullen van het basiscurriculum met leerlingevaluaties en reflecties van de leerkracht op eigen handelen is essentieel, om tijdig te kunnen bijstellen. Uit dit onderzoek blijkt dat in de perceptie van deze leerlingen op korte termijn een toename in de ontwikkeling van leervaardigheden te zien is. Op langere termijn ervaren deze leerlingen dit niet allemaal, zoals te zien is in de Viseongegevens. Het lijkt erop dat de leerlingen zich meer bewust zijn geworden van wat ze willen leren en de manier waarop.

De wijze van handelingsgericht werken zoals in dit onderzoek beschreven lijkt goed ingezet te kunnen worden in de plusklas, ook als het om andere domeinen gaat (leren leven en leren denken), mits het groepsplan ruimte biedt voor individuele doelen. Afhankelijk van het domein en de context kunnen instrumenten en leerlijnen worden aangepast. Op deze manier worden concrete doelstellingen en evaluaties gewaarborgd zoals aanbevolen door Veltkamp, De Vrije & De With (2011).

Om verdere conclusies te formuleren adviseer ik nader onderzoek op de volgende onderdelen:

- Hoe kan de plusklasleerkracht inspelen op het gegeven dat leerlingen het als negatief ervaren als ze onderwerpen als 'saai' of 'moeilijk' duiden?
- Waardoor komt het dat deze leerlingen in korte termijnbeoordelingen een positiever beeld laten zien van hun ontwikkeling dan op langere termijn?

4.7 Discussie

In het onderzoek is geen vergelijkbare groep gevolgd die dezelfde interventies aangeboden kreeg zonder handelingsgericht werken (controlegroep). In dat perspectief moet de ontwikkeling die de leerlingen uit de onderzoeksgroep laten zien bekeken worden.

Op basis van mijn eigen ervaring geef ik het advies eerst een proefnulmeting van de vragenlijst (bijlage 4) te houden om er zodoende achter te komen of de stellingen voor de leerlingen duidelijk zijn.

4.8 Aanbevelingen

Wanneer scholen plusklasonderwijs geven en dit op een meer structurele manier willen gaan doen, kan ik de handelingsgerichte werkwijze zoals in dit onderzoek beschreven aanbevelen. Daarbij dienen de scholen te kijken naar de conclusies en discussiepunten. Deze gelden voor de context waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden. Voor gebruik in de plusklassen van basisschool X kan deze werkwijze aangepast worden voor de domeinen 'leren leven' en 'leren denken'. Daarvoor zijn andere onderdelen uit Viseon en de DVL nodig en andere leerlijnen. De leerlijn 'leren leren' zou concentrisch opgebouwd kunnen worden voor gebruik in alle plusklassen van basisschool X. Voor gebruik op andere scholen kan de werkwijze aangepast worden aan de context.

Wanneer de plusklasleerlingen uit de eigen klas gehaald worden, vraagt dat om een goede communicatie tussen de plusklasleerkracht en de groepsleerkracht. Dat voorkomt dat plusklasleerlingen ervaren dat ze de leuke lessen in de eigen klas missen. Die communicatie is vanzelfsprekend ook nodig om elkaar op de hoogte te houden van ontwikkelingen.

In het groepsplan is geen verdiepgroep gemaakt. Op termijn kan dat wel nodig of mogelijk zijn.

Voor een vervolgtraject zou ik aanbevelen de vragenlijst altijd aan te vullen met leerlinggesprekken zodat de leerlingen zich meer bewust worden van hun ontwikkeling.

Het is aan te bevelen de ouders duidelijke uitleg te geven over het begrip 'speciale onderwijsbehoeften'.

Ik sluit aan bij de theorie van genoemde wetenschappers (Kaplan, 2004; Hickey, 1988; Eyre, 2007; Te Boekhorst & Steenbergen, 2009) dat tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften, dus het aanpassen van leerkrachtgedrag cruciaal is. Door te blijven onderzoeken, bijstellen en reflecteren blijf ik mij als professional steeds ontwikkelen. Dit gun ik de lezer en de eventuele gebruiker ook van harte. De bevindingen uit dit onderzoek zal ik dan ook presenteren aan mijn team, de IB'ers, als begeleiders van de plusklassen, de ouders, de leerlingen en aan het netwerk van stichting Y. Daardoor zal ongetwijfeld discussie ontstaan, wat weer kan leiden tot verbetering.

5 Reflectie

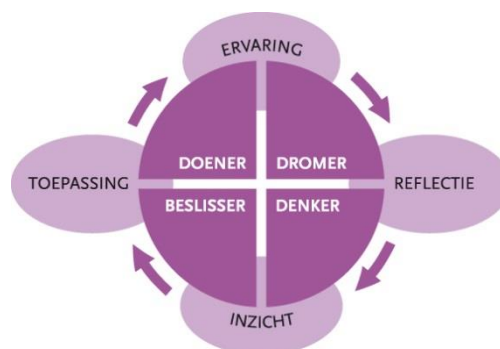
5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk kijk ik terug op het proces van het onderzoek en mijn persoonlijke en professionele ontwikkeling. Het hoofdstuk eindigt met een reflectie op het geheel van mijn ontwikkeling tot Master SEN. Voor de verantwoording van de basisdimensies, competenties en Dublindescriptoren verwijs ik naar bijlage 13.

5.2 Het onderzoeksproces

Door het signaleren van een probleem in mijn praktijk ben ik tot de onderzoeksvraag gekomen. Door te zoeken naar vaardigheden die begaafde leerlingen zouden moeten ontwikkelen kon ik een meetinstrument maken: de vragenlijst. Daarna zocht ik naar geschikte interventies en heb daarin aanpassingen gemaakt voor mijn praktijk. Om de beginsituatie vast te stellen heb ik gegevens uit Viseon gehaald. Al deze ingrediënten vormden de basis voor het groepsplan. Dit groepsplan kon ik tijdens de onderzoeksfase bijstellen na de tussentijdse meting. Maar ook tussentijds heb ik bijgesteld door bijvoorbeeld de vragenlijst in te korten. De eindconclusie leidt weer tot aanpassing van het groepsplan. Zo heb ik twee cycli van handelingsgericht werken helemaal doorlopen en kan de volgende gestart worden. Dit proces is vergelijkbaar met de theorie van Kolb (1984). Mijn reflectie op de praktijk leidde tot inzicht van het probleem. Ik paste interventies toe. Door de ervaring van het proces kon ik opnieuw reflecteren.

Het hele proces vervolgens goed op papier krijgen ging ook volgens de leercirkel van Kolb. Ik moest eerst inzicht krijgen in de theorie. Dan de toepassing en de juiste onderzoeksmethode zoeken voor de praktijk. Vervolgens geschikte instrumenten zoeken en de bevindingen op juiste wijze interpreteren. Mijn critical friends en mijn begeleidster hebben me daarbij scherp gehouden: 'Wat en wie bedoel je precies, neem de lezer mee'. Daardoor kon ik reflecteren en dat gaf dan weer het inzicht zaken concreter te formuleren. Toen ik voor mijn gevoel bijna klaar was bleek dat het beschrijven van een actieonderzoek het beste op een cyclische wijze kan gebeuren. Dat betekende opnieuw bezinnen en herschrijven. Een Limburgse band zong het dertig jaar geleden al: *'Höbste al gesjreeve? Den sjrief mer opnuuj!'* (Janse Bagge Bend, 1983).

figuur 5-1: Leercirkel van Kolb (1984)

5.3 Persoonlijke ontwikkeling

Het kernkwadrant van Ofman (2014) is een model om persoonseigenschappen te beschrijven aan de hand van kernkwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en allergieën. Ik ben bijvoorbeeld ijverig, wil snel beginnen en het goed doen. Mijn valkuil daarbij is dat ik ongeduldig kan worden. Geduld is dus mijn uitdaging en mijn allergie is afwachten. Ook kan mijn serieusheid verworden tot starheid, moet ik meer relativeren en accepteren wanneer anderen een meer bezinnende houding aannemen. In deze opleiding heb ik met mijn allergieën weinig te maken gehad. In mijn praktijk loop ik daar wel soms tegenaan. Tijdens de opleiding heb ik vooral geleerd het positieve in mensen te zien. Van nature ben ik een denker/doener: eerst wil ik precies weten waar ik aan toe ben om daarna zo snel mogelijk aan de slag te gaan. Eenmaal bezig, merk ik vaak dat ik toch iets te voortvarend ben geweest en moet ik bijstellen. De rondjes Kolb loop ik dan ook vaak twee keer, of nog vaker. Even afwachten heeft dus zo zijn voordelen...

Figuur 5-2: Kernkwadrant van Ofman (2014)

5.4 Professionele ontwikkeling

Voor mij is de rode draad door de hele opleiding: zoek de krachtbronnen. Dat geldt voor mezelf, voor collega's, ouders en leerlingen. Ik ben dit tegengekomen in de modules, de studiebijeenkomsten en in de feedback in toetsen. Er zijn altijd sterke kanten en ontwikkelpunten te vinden. Dit kan ik inzetten voor mezelf en ook als ik ooit de kans krijg een rol als coach te vervullen. Dit is voor mij een heel waardevolle ontdekking geweest en nu heel vanzelfsprekend in mijn dagelijks handelen. Zo vanzelfsprekend eigenlijk dat ik nu denk: hoe kan ik ooit anders hebben gedacht?

In de feedback die ik kreeg bij de toetsen is ook een rode draad te vinden: beperk jezelf! Ik ben geneigd teveel tegelijk aan te pakken om maar niets te missen. Maar juist daardoor dreig ik te oppervlakkig te blijven. Beter is het één onderwerp te kiezen en dat uit te spitten. In dit onderzoek heb ik daarom gekozen voor één onderdeel dat in één plusklas aan bod komt.

Iets anders waar ik gedurende de opleiding mee ben blijven stoeien, ook tijdens dit onderzoek is: wat zijn nu precies de behoeften van de leerling? Behoeften en doelen overlappen elkaar soms heb ik gezien in dit onderzoek. En wie bepaalt wat de leerling nodig heeft: de leerling, de ouders, de leerkracht? Ik vond een mooi citaat dat precies aansluit bij mijn onderzoek: *'Cliëntpercepties zijn de beste indicatoren van doelen van de cliënt die de moeite waard zijn en de beste bron van informatie voor mogelijke oplossingen voor problemen.'* (De Jong & Berg, 2004, p. 245). Ik denk dat ik in dit onderzoek consensus gevonden heb door de leerling en ouders doelen en behoeften te laten kiezen en noemen en aandacht heb geschonken aan overeenkomstige- én individuele doelen en behoeften.

'You can't buy a gifted program, it takes a teacher' (Te Boekhorst & Steenbergen, 2009, p. 3).

Terugkijkend naar de doelen die ik in mijn POP omschreven heb, kan ik tevreden zijn: voor de ontwikkeling van begaafde leerlingen heb ik vaardigheden, een curriculum en een meetinstrument gevonden en op maat gemaakt voor mijn praktijk. Ik denk te voldoen aan de criteria voor Specialist Begaafdheid (Fontys OSO, 2012).

5.5 Metareflectie

Tijdens het onderzoek heb ik steeds bijgesteld naar aanleiding van waarnemingen van leerlingen, IB'ers en mezelf. Dat was voor mij een prettige en effectieve werkwijze. Ik probeer dit ook mijn leerlingen steeds te laten doen door middel van elkaar hits en tips geven. Een van de stellingen die ik de leerlingen in de vragenlijst heb voorgelegd is: 'Ik waardeer het proces, ook wanneer het resultaat tegenvalt'. Dat vat heel in het kort samen wat ik in de opleiding van de Master SEN heb ervaren: het waarderen van het proces. In mijn ijver en enthousiasme ben ik geneigd op mijn doel af te stormen. Daardoor kan ik collega's kwijtraken en al het moois onderweg over het hoofd zien. Door uit te gaan van ieders kwaliteiten kan een team veel meer bereiken. Dan is het tempo misschien lager maar het uiteindelijke resultaat beter en gedragen door iedereen. Op mijn bureau leg ik een memo: 'Ik ben heel enthousiast en wil dat mijn collega's dat ook blijven'.

Nawoord

In reclames voor spaar- en beleggingsproducten staat het onderschrift: *'In het verleden behaalde resultaten bieden geen garanties voor de toekomst'*. Bij handelingsgericht werken zijn resultaten uit het verleden juist aanknopingspunten voor toekomstige doelen. Het werken aan doelen vanuit de krachtbronnen van de leerling. Vandaar mijn variant voor de titel van dit onderzoek.

Ik wil iedereen bedanken die dit onderzoek mogelijk heeft gemaakt. De collega's, ouders, leerlingen, mijn critical friends, studiebegeleiders en mijn gezin. Zonder jullie had ik dit nooit kunnen doen!

Marly Philipsen

Munstergeleen, maart 2014

Bibliografie

- Andriessen, D., Onstenk, J., Delnooz, J., Smeijsters, H., & Peij, S. (2010). *Gedragcode Praktijkgericht Onderzoek voor het HBO*. HBO Raad Vereniging van Hogescholen.
- CED. (sd). *1-zorgroute*. Opgeroepen op februari 24, 2014, van 1-zorgroute: <http://www.1zorgroute.nl/1-zorgroute/algemene-informatie.aspx>
- Cito. (2004). *Viseon, een instrument voor de sociaal-emotionele ontwikkeling*. Arnhem: Cito.
- Cito. (2013, oktober). Veel gestelde vragen. *PO actueel. Nieuwsbrief Cito Volgsysteem primair en speciaal onderwijs*, 3(2).
- Clijsen, A., Gijzen, W., De Lange, S., & Spaans, G. (2007). *1-zorgroute. Naar handelingsgericht werken*. 's-Hertogenbosch: WSNS+ en KPC groep.
- Cuppen, H. (2012, september 5). *Weekblad van de technische universiteit Delft*. Opgehaald van TUDELTA: <http://www.delta.tudelft.nl/artikel/nederland-terug-in-top-5-kenniseconomie-n/25592>
- De Hoop, F., & Janson, D. (1993). *Omgaan met (hoog)begaafde kinderen: een andere kijk op (hoog)begaafdheid in school en gezin*. Baarn: HB uitgevers.
- De Jong, P., & Berg, I. (2004). *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. Amsterdam: Pearson Assessment and Information.
- De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Drenth, S., & Van Gerven, E. (2007). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Van Gorcum.
- Dumont, M. (2008). *Leren leren*. Opgeroepen op maart 20, 2013, van Lesmateriaal voor hoogbegaafden: <http://www.lesmateriaalvoorhoogbegaafden.com/uploads/8/5/8/1/8581288/lerenlerenwerkboek.pdf>
- Eyre, D. (2007). Structured Tinkering: Improving Provision for the Gifted in Ordinary Schools. *Gifted and Talented International*, 22, p. 34.
- Fontys OSO. (2012). *Werkmateriaal BGF 1*. Opgeroepen op maart 2, 2014, van BGF 1: <https://portal.fontys.nl/instituten/oso/BGF1/uitvoering/default.aspx?RootFolder=%2finstituut%2foso%2fBGF1%2fuitvoering%2fPresentaties%2fBGF1%20Bijeenkomst%201&FolderCTID=%26View=%7bB173CF33%2d761A%2d44F7%2d8279%2d2BCA16734898%7d>
- Frijters, R., Steinschuld, R., Pepermans, M., Knops, M., & Peskens, C. (2012). *Beleidsplan Hoog- en Meerbegaafde Leerlingen BS Munstergeleen*. Munstergeleen: BS Munstergeleen.
- Gagné, F. (2010, december 17). *Buiding gifts into talents: Brief overview of the DMTG 2.0*. Montreal: Université du Québec. Opgehaald van SLO: <http://hoogbegaafdheid.slo.nl/hoogbegaafdheid/theorie/gagne/>

- Heller, K., & Ziegler, A. (2000). Conceptions of Giftedness from a Meta-Theoretical Perspective. In K. M. Heller, *International Handbook of Giftedness and Talent*. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Hickey, G. (1988). Goals for Gifted Programs: Perceptions of Interested Groups. *Gifted Child Quarterly*, 32, pp. 231-233.
- Hoogeveen, L., Van Hell, J., Mooij, T., & Verhoeven, L. (2005). *Onderwijsaanpassingen voor hoogbegaafde leerlingen. Meta-analyses en overzicht van internationaal onderzoek*. Nijmegen: Radboud Universiteit. CBO/ITS.
- Janse Bagge Bend. (1983). Sollicitere. Susteren.
- Kamphuis, F., Rosier, W., Sluiter, C., Lubbe, M. d., Putten, K. v., & Meijer, J. (2004). *WISEON: Volginstrument voor Sociaal- Emotionele Ontwikkeling*. Arnhem: Citogroep.
- Kaplan, S. (2004). Myth: There Is a Single Curriculum for the Gifted! In J. Van Tassel-Baska, *Curriculum for Gifted and talented Students* (pp. 41-44). Thousand Oaks: Corwin Press.
- Kolb, D. (1984). *Experimental learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Landelijk Informatiepunt (hoog)begaafdheid-PO. Verdeling van de IQ-scores onder de normaalverdeling. *Verdeling van de IQ-scores onder de normaalverdeling*. Landelijk Informatiepunt (hoog)begaafdheid.
- Likert, R. (1932). *A technique for the Measurement of Attitudes*. New York: Columbia University Press.
- Mandelman, S., & Grigorenko, E. (2013, april). Questioning the Unquestionable: Reviewing the Evidence for the Efficacy of Gifted Education. *Talent Development & Excellence*, 5(1), 125-137.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011, september 20). *Beleidsagenda onderwijs, cultuur en wetenschap*. Opgeroepen op maart 30, 2013, van rijksbegroting 2012: <http://www.rijksbegroting.nl/2012/voorbereiding/begroting?hoofdstuk=40.19>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (sd). *Ondersteuningsprofiel*. Opgeroepen op februari 23, 2014, van Passend Onderwijs: <http://www.passendonderwijs.nl/hoe-werkt-passend-onderwijs/verantwoordelijkheid-van-scholen/schoolondersteuningsprofiel/>
- Ofman, D. (2014). Kernkwadrantenspel. Utrecht: Servire. Opgeroepen op januari 5, 2014, van Atlas loopbaantraining: <http://www.atlasloopbaan.nl/kernkwaliteitenspel.html>
- Pameijer, N., & Van Beukering, T. (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider*. Leuven: Acco.
- Pepermans, M. (2013). *Adviesrapport plusgroeponderwijs. Aanbevelingen plusgroeponderwijs begaafde leerlingen BS Munstergeleen*. Munstergeleen: BS Munstergeleen.

- Peters, W. (2008). Slim en toch niet scoren? Hoogbegaafde onderpresteerders. In S. O. Voorlichting, *Onze Hans is hoogbegaafd (en buschauffer)* (pp. 11-17). Tricht: Stichting Onderwijs en Voorlichting.
- Philipsen, M. (2012, november 12). Professioneel Ontwikkel Plan. *Toets POP*. Munstergeleen, Limburg, Nederland.
- Philipsen, M. *Samenhang kernbegrippen*. Munstergeleen.
- Philipsen, M. *Procescyclus*. Fontys, Sittard.
- RPCZ. Model handelingsgericht werken. *Passend onderwijs*. RPCZ, Vlissingen.
- Schuman, H. (2009). *The transition to adulthood- A shared responsibility. The education of visually impaired teenagers with learning difficulties and their exclusion from mainstream schools*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Segers, E., & Hoogeveen, L. (2012). *Programmeringstudie inzake excellentieonderzoek primair, voortgezet en hoger onderwijs*. Behavioural Science Institute & Centrum voor begaafdheidsonderzoek. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- SLO. (2013). *Lexicon Jonge Kind*. Opgeroepen op december 8, 2013, van SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling:
<http://www.slo.nl/primair/themas/jongekind/lexicon/groepsplan/>
- SLO. (2013, september 2). *Staatssecretaris Dekker: Extra aandacht voor talentvolle leerling is nodig*. (SLO, Redacteur) Opgeroepen op februari 23, 2014, van SLO Informatiepunt Onderwijs & talentontwikkeling: <http://talentstimuleren.nl/nieuws/58-staatssecretaris-dekker-extra-aandacht-voor-talentvolle-leerling-is-nodig>
- SLO. (sd). *Handreiking voor lesontwikkelaars. Verrijkingslessen voor cognitief talent*. Opgeroepen op maart 11, 2014, van Acadin:
http://www.acadin.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/Acadin/Documenten/SLO_-_Handreiking_voor_lesontwikkelaars.pdf
- Subotnik, R., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. (2011). Rethinking Giftedness and Gifted Education: A proposed Direction Forward Based on Psychological Science. *Psychological Science*, pp. 3-54.
- Te Boekhorst, J. (2010). *Doelen en Vaardighedenlijst*. Opgeroepen op maart 18, 2013, van Stichting Leerplanontwikkeling: <http://hoogbegaafdheid.slo.nl/onderwijs/instrumenten/dvl/>
- Te Boekhorst, J., & Steenbergen, N. (2009). *Inhoud van verrijking: leren leren, denken en leven*. Opgeroepen op maart 18, 2013, van Stichting Leerplanontwikkeling:
<http://hoogbegaafdheid.slo.nl/onderwijs/instrumenten/dvl/TeBoekhorst-Reuver-InhoudVanVerrijking-april09.pdf/>
- Te Boekhorst, J., Thijs, A., & Roelofs, E. (2010). *Verrijkingsonderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen: wat en hoe*. Opgeroepen op maart 18, 2013, van Stichting leerplanontwikkeling:

http://hoogbegaafdheid.slo.nl/onderwijs/instrumenten/dvl/ORDpaper_Te_Boekhorst_230610.pdf/

Toussaint, E., & Wolfs, M. (2009). Focus Project Hoogbegaafdheid.

Van Bommel, H. (2012). *Jaarverslag 2011-2012*. Munstergeleen: BS Munstergeleen.

Van Gerven, E. (2011). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Van Gorcum.

Van Nuland, J. (2011, januari). *Van Nuland - Documenten Begeleidingsplan DVL*. Opgeroepen op maart 18, 2013, van Stichting Leerplanontwikkeling:
http://hoogbegaafdheid.slo.nl/onderwijs/instrumenten/dvl/Jan_van_Nuland_-_Documenten_Begeleidingsplan_DVL.pdf/

Veltkamp, C., De Vrije, G., & De With, T. (2011). *Eindrapportage R&D-project Evaluatie plusklassen*. Amersfoort: CPS.

Weterings, A., & Hartjes, K. (2011). Peergroeponderwijs begaafdheid. *BGF 5 Peergroeponderwijs begaafdheid*. Fontys OSO.

Bijlage 1

Respondenten en werkplan

Wie vervult welke rol en hoe profiteert men van het onderzoek?

Wie:	Welke rol:	(mogelijke)Wijze van profijt:
de leerlingen uit plusklas 6/7 van basisschool X	-deelname aan metingen en interviews -volgen van het opgestelde programma -evalueren en reflecteren	-onderwijsbehoeften worden beter vervuld
het team van basisschool X	-kennis nemen van het onderzoek	-wordt deskundiger
de IB'ers van basisschool X(normaliter de plusklasbegeleiders)	-assisteren bij de uitvoering van de interventies -observeren -evalueren -reflecteren -overleggen met mij	-worden deskundiger -hebben de educatieve behoeften beter in beeld -worden ondersteund in de ontwikkeling van een leerlijn 'leren leren'
toekomstige plusklasleerlingen van basisschool X		-onderwijsbehoeften worden beter vervuld
ouders van (toekomstige) plusklasleerlingen	-huidige groep: kennis nemen van het onderzoek -toestemming verlenen -met hun kind doelen en behoeften formuleren en evalueren	-hun kinderen krijgen nog meer onderwijs op maat
ik als onderzoeker	-toestemming vragen en uitleg geven aan ouders en leerlingen -maken van vragenlijsten -vragenlijsten afnemen en analyseren -groepsplan opstellen -programma opstellen -overleggen met de IB'ers -evalueren (met leerlingen en IB'ers) -reflecteren -groepsplan bijstellen -onderzoek verwerken -conclusies communiceren met betrokkenen	-krijg antwoord op de onderzoeksvraag -kan het onderzoek uitvoeren en verwerken -ben in staat leerbehoeften aan doelen te koppelen en dit in een groepsplan te verwerken -word deskundiger
scholen uit het netwerk hoogbegaafdheid van stichting Y		-kunnen kennis nemen van de werkwijze en desgewenst overnemen

Werkplan

29-8-2013	Nulmeting en opstellen groepsplan
12-9 t/m 24-10-2013	Uitvoeren groepsplan
31-10-2013	Tweede meting en bijstellen groepsplan; voortzetting uitvoeren groepsplan
12-12-2013	Viseongegevens analyseren
19-12-2013	Eindmeting
Vanaf 19-12-2013	Data analyseren en verwerken
April 2014	Indienen toets PGO

Bijlage 2

Info team over PGO 12-9-2013

Probleemstelling:

Het volgen van de ontwikkeling van begaafde leerlingen die deelnemen aan het plusklasprogramma op BS X wordt onvoldoende gemonitord.

Relevantie:

In Nederland is de aandacht voor BGF en excellente leerlingen gegroeid. Scholen worden door de overheid gestimuleerd in het tegemoet komen van onderwijsbehoeften van alle lln, dus ook de top laag. Nederland wil zich profileren als kenniseconomie. Er is onderzoek gedaan naar plusklasonderwijs. Daaruit is gebleken dat er veel gebeurt maar dat de evaluatie niet gestructureerd plaats vindt of zelfs helemaal niet. Onderzoekers adviseren OGW.

Onderzoeksvraag:

Hoe kan HGW worden ingezet in de plusklas van BS X?

Deelvragen:

- Hoe breng ik de educatieve behoeften van begaafde lln in kaart?
- Welke educatieve behoeften zijn geschikt om in de plusklas vervuld te worden?
- Hoe kan ik een groepsplan voor de plusklas vormgeven?
- Welke instrumenten moet ik inzetten?

Onderzoeksgroep:

Plusleerlingen van groep 7

Leerlingen van groep 6A

Tijdpad:

29-8 t/m 19-12- 2013

Indienen PGO april 2014

Tijdstip:

Donderdags van 11-12 uur met enkele uitzonderingen van dag en tijd

Data:

- 3 metingen dmv stellingenlijst. Door lln en ouders in te vullen
- Interviews met lln en IB'ers
- Viseongegevens

Interventies:

De stellingenlijst bevat stellingen over de vaardigheden leren leren, leren denken en leren leven. Ik beperk het onderzoek tot het onderdeel leren leren. Daarvoor krijgen de leerlingen een lesprogramma van Minka Dumont, aangepast en aangevuld voor onze situatie.

Uitkomst:

Het onderzoek is geslaagd wanneer de opbrengsten door HGW aantoonbaar zijn en daardoor HGW in ons beleid opgenomen kan worden.

Bijlage 3

Analyse Leren leren

Naam toets	Afnamemoment	Datum	Groep	Leerkracht(en)
Viseon-leerlinglijst-werkhouding	E5-E6	April 2013	Plusgroep 6-7	M R

Persoonlijke groei

NVT	Onvoldoende groei Minder 4 maanden (DLE)	Voldoende groei 4-6 maanden (DLE) NVT	Goede groei meer dan 6 maanden (DLE)
	Namen leerlingen	Namen; leerlingnummer	Namen leerlingen
A- leerlingen		5 9 15 16 17 18	
B- leerlingen		1 (lkr C) ¹⁰ 2 (lkr C) 4 (lkr A) 3 (lkr A) 6 (lkr A) 7 (lkr A) 8 (lkr A) 10 (lkr A) 11 (lkr A) 12 (lkr A) 13 14 (lkr A) 19 (lkr A)	
C- leerlingen		20 (lkr D) 21 (lkr B) 22 (lkr A) ¹¹	
D- leerlingen			
E- leerlingen			
Reflectie (zie ESIS, Opbrengsten, trendanalyse en dwarsdoorsnede) Hoe heeft de groep gescoord t.o.v. vorige afnamen? Welke verklaringen? Hoe heeft de groep gescoord t.o.v. vorige jaargroepen? Welke verklaringen? Welke mogelijke variabelen zijn er (groepssamenstelling, individuele leerlingkenmerken, rol van de leerkracht, methodisch materiaal, aanbod etc.) Hoe zijn de scores verdeeld t.o.v. het landelijk gemiddelde? (25% A- niveau, 25% B- niveau, 25% C- niveau, 15% D- niveau, 10% E- niveau)			

¹⁰ Tussen haakjes de werkhouding gezien door de leerkracht indien afwijkend van de leerling. Bij LI 1, 2 en 20 is de perceptie van de leerkracht ongunstiger dan die van de leerling. Bij alle anderen is dit omgekeerd of gelijk.

¹¹ Bij LI 22: ze schaaft zichzelf in een C, de leerkracht scoort een A. Opvallend groot verschil.

27% A; 59% B; 14% C (leerlinglijst)

Clusterindeling (op grond van persoonlijke groei en onderwijsbehoeften)

Uitwerking is opgenomen in het groepsplan 1- zorgroute

	Zorgniveau 1 basisgroep	Intensief (-) Subgroep 1 Zorgniveau 2-3 Verlengde instructie, extra hulp in de groep	Verdiept (+) Subgroep 2 Zorgniveau 2-3	Zeer intensief Zorgniveau 3 Subgroep 3 Eigen leerlijn
	Namen; leerlingnummer	Namen; leerlingnummer	Namen leerlingen	Namen leerlingen
	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.	20. 21. 22.		
Wijze van evalueren (met wie, met welke toetsen of meetinstrumenten?)	Leerkracht(en) : M- R IB: R- S Methodegebonden toetsen: 2 ^e meting stellingenlijst (31-10); toets uit leren leren les 3(1-10); eindmeting 19-12 CITO – toets: Viseon (12-12)			Zie plan van aanpak
Tijdstip van evalueren (wanneer?)	1-10; 31-10; 12-12; 19-12.			Zie plan van aanpak

Analyse Leren leren- tussenevaluatie

Naam toets	Afnamemoment	Datum	Groep	Leerkracht(en)
Viseon-leerlinglijst-werkhouding	E5-E6	April 2013	Plusgroep 6-7	M R

Persoonlijke groei

NVT	Onvoldoende groei Minder 4 maanden (DLE)	Voldoende groei 4-6 maanden (DLE) NVT	Goede groei meer dan 6 maanden (DLE)
	Namen leerlingen	Namen;leerlingnummer	Namen leerlingen
A- leerlingen		5 9 15 16 17 18	
B- leerlingen		1 (lkr C) ¹² 2 (lkr C) 4 (lkr A) 3 (lkr A) 6 (lkr A) 7 (lkr A) 8 (lkr A) 10 (lkr A) 11 (lkr A) 12 (lkr A) 13 14 (lkr A) 19 (lkr A)	
C- leerlingen		20 (lkr D) 21 (lkr B) 22 (lkr A) ¹³	
D- leerlingen			
E- leerlingen			
Reflectie (zie ESIS, Opbrengsten, trendanalyse en dwarsdoorsnede) Hoe heeft de groep gescoord t.o.v. vorige afnamen? Welke verklaringen? Hoe heeft de groep gescoord t.o.v. vorige jaargroepen? Welke verklaringen? Welke mogelijke variabelen zijn er (groepssamenstelling, individuele leerlingkenmerken, rol van de leerkracht, methodisch materiaal, aanbod etc.) Hoe zijn de scores verdeeld t.o.v. het landelijk gemiddelde? (25% A- niveau, 25% B- niveau, 25% C- niveau, 15% D- niveau, 10% E- niveau) 27% A; 59% B; 14% C (leerlinglijst)			

Clusterindeling (op grond van persoonlijke groei en onderwijsbehoeften)

Uitwerking is opgenomen in het groepsplan 1- zorgroute

¹² Tussen haakjes de werkhouding gezien door de leerkracht indien afwijkend van de leerling. Bij LI 1, 2 en 20 is de perceptie van de leerkracht ongunstiger dan die van de leerling. Bij alle anderen is dit omgekeerd of gelijk.

¹³ Bij LI 22: ze schaaft zichzelf in een C, de leerkracht scoort een A. Opvallend groot verschil.

	Zorgniveau 1 basisgroep	Intensief (-) Subgroep 1 Zorgniveau 2-3 Verlengde instructie, extra hulp in de groep	Verdiept (+) Subgroep 2 Zorgniveau 2-3	Zeer intensief Zorgniveau 3 Subgroep 3 Eigen leerlijn
	Namen leerlingen	Namen leerlingen	Namen leerlingen	Namen leerlingen
	1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 10. 12. 15. 16. 17. 18. 20. 21. 22.	5. 11. 13. 14. 19.		
Wijze van evalueren (met wie, met welke toetsen of meetinstrumenten?)	Leerkracht(en) : M- R IB: R- S Methodegebonden toetsen: eindmeting 19-12 CITO – toets: Viseon (12-12) <u>Tussenevaluatie 31-10-2013:</u> Op grond van de tussenevaluatie is er een nieuwe clusterindeling gemaakt. LI 22 en 21 zijn in totaal iets gegroeid (resp. 1 en 2 in de totaalscore). Op de vaardigheden waaraan ze wilden werken zijn ze ieder 4 punten gestegen. LI 20 heeft de eerste meting niet mee gedaan. Zijn groei is niet vast te stellen. Krijgt voordeel van de twijfel en mag in de basisgroep. LI 5 is in totaal 7 punten gezakt en in de vaardigheden waaraan ze gewerkt heeft 1 punt gezakt. LI 11 is in totaal 1 punt gezakt, maar op eigen vaardigheden 1 punt gestegen. LI 13 is in totaal 4 punten gestegen, maar op eigen vaardigheden 1 punt gezakt. LI 14 is in totaal 20 punten gezakt en op eigen vaardigheden 1 punt gestegen. LI 19 is in totaal 2 punten gezakt, maar op eigen vaardigheden 3 punten gestegen. Deze leerlingen wil ik wat beter gaan volgen de komende weken, daarom heb ik ze in de intensief- groep geplaatst.			Zie plan van aanpak
Tijdstip van evalueren (wanneer?)	12-12; 19-12.			Zie plan van aanpak

Bijlage 4

Vragenlijst, gebaseerd op de DVL: DOELEN EN VAARDIGHEDEN LIJST - VERSIE 2010 (Te Boekhorst, 2010; Van Nuland, 2011)

Naam: _____ datum: _____ groep: _____

We gaan deze vragenlijst invullen. Dat duurt ongeveer 20 minuten.

Je mag met de groep meedoen of in je eigen tempo werken. Hier en daar zal een toelichting gegeven worden.

We willen graag weten wat je al goed kunt, wat je nog mist en wat je graag zou willen verbeteren.

Het is daarom belangrijk dat je nauwkeurig leest en eerlijk invult wat voor jou op dit moment geldt.

LEREN LEREN

Werkhouding:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	0	0	0	0
2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	0	0	0	0
3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	0	0	0	0
4. Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	0	0	0	0
5. Ik werk zelfstandig als dat nodig is	0	0	0	0
6. Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet	0	0	0	0
7. Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	0	0	0	0
8. Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	0	0	0	0

Werken volgens plan:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf	0	0	0	0
10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	0	0	0	0
11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren	0	0	0	0
12. Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is	0	0	0	0
13. Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is	0	0	0	0
14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	0	0	0	0

Manieren van leren:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft	0	0	0	0
16. Ik zet de meest geschikte manier van leren in	0	0	0	0
17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	0	0	0	0
18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken	0	0	0	0
19. Ik laat zien wat ik geleerd heb	0	0	0	0

20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp	0	0	0	0
21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	0	0	0	0

LEREN DENKEN

Analytisch denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
22. Ik herken verschillen en overeenkomsten tussen dingen	0	0	0	0
23. Ik zie het verband tussen waardoor iets komt (de oorzaak) en het gevolg ervan	0	0	0	0
24. Ik zie de relatie tussen verschillende onderdelen binnen het grote geheel	0	0	0	0
25. Ik maak ingewikkelde problemen gemakkelijker door ze op te delen in kleinere problemen	0	0	0	0

Creatief denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
26. Ik ontdek nieuwe vragen of problemen	0	0	0	0
27. Ik bedenk meerdere oplossingen voor een vraag of probleem	0	0	0	0
28. Ik bedenk originele oplossingen voor een vraag of probleem	0	0	0	0
29. Ik bedenk hoe ik bestaande ideeën in een nieuwe situatie kan toepassen	0	0	0	0
30. Ik zet ideeën om in praktische oplossingen	0	0	0	0
31. Ik neem afstand van een probleem om het even op me in te laten werken	0	0	0	0

Kritisch denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
32. Ik ga na of mijn veronderstellingen kloppen	0	0	0	0
33. Ik controleer of nieuwe informatie klopt en overeenkomt met informatie die ik al heb	0	0	0	0
34. Ik onderscheid feiten van meningen en betrouwbare van niet betrouwbare bronnen	0	0	0	0
35. Ik neem bij het vormen van mijn mening verschillende perspectieven mee	0	0	0	0
36. Ik gebruik criteria om een mening te vormen	0	0	0	0
37. Ik onderbouw mijn mening met argumenten	0	0	0	0
38. Ik vraag door tot ik het echt begrijp	0	0	0	0
39. Ik kies uit verschillende oplossingen de meest geschikte	0	0	0	0

LEREN (VOOR HET) LEVEN

Inzicht in jezelf:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
40. Ik ben trots op mijzelf en mijn werk	0	0	0	0
41. Ik weet waar ik goed en minder goed in ben	0	0	0	0
42. Ik maak gebruik van mijn sterke kanten en blijf ook werken aan dat waar ik minder goed in ben	0	0	0	0

43. Ik doe de dingen zo goed mogelijk maar stel mijn eisen/doelen niet té hoog	0	0	0	0
44. Ik vind het niet erg als ik niet meteen weet hoe iets moet of als iets niet meteen lukt	0	0	0	0
45. Ik ga goed om met kritiek en flexibel met tegenslagen en begrijp dat ik hier iets van kan leren	0	0	0	0
46. Ik weet wat ik wil en kies daar ook voor	0	0	0	0

Omgaan met anderen:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
47. Ik blijf mijzelf in een groep: anderen kunnen aan mij zien en van mij horen wat ik ergens van vind en hoe ik me voel	0	0	0	0
48. Ik houd rekening met de regels die voor de groep belangrijk zijn	0	0	0	0
49. Ik werk samen met anderen als we samen meer kunnen bereiken dan alleen	0	0	0	0
50. Ik maak anderen enthousiast om samen ergens een succes van te maken	0	0	0	0
51. Ik verdeel de taken samen met anderen op een manier die voor iedereen goed werkt	0	0	0	0
52. Ik ben in staat in samenwerking met anderen verschillende rollen en taken te vervullen	0	0	0	0
53. Ik zie en begrijp goed hoe anderen ergens tegenaan kijken vanuit hun beleving	0	0	0	0
54. Ik luister goed naar de ideeën van anderen en verdedig mijn eigen ideeën	0	0	0	0
55. Ik geef kritiek op een manier zodat de ander er ook iets aan heeft	0	0	0	0

56. Ik presenteer de resultaten van mijn werk aan anderen op een manier die past bij mij én bij het doel van dat moment	0	0	0	0
---	---	---	---	---

- Wat zou je de komende periode willen verbeteren? Kies 5 van de eerste 21vaardigheden ('leren leren'):
- En wat heb je daarvoor nodig? (van de leerkracht, omgeving, opdrachten, feedback , instructie, groepsgenoten, materialen,....)

1.	Nummer	_____	Nodig:	_____
2.	Nummer	_____	Nodig:	_____
3.	Nummer	_____	Nodig:	_____
4.	Nummer	_____	Nodig:	_____
5.	Nummer	_____	Nodig:	_____

- Wat zouden je ouders graag willen dat je gaat verbeteren? Ook zij kiezen er 5 uit het domein 'leren leren':

1.	Nummer	_____	Nodig:	_____
2.	Nummer	_____	Nodig:	_____
3.	Nummer	_____	Nodig:	_____
4.	Nummer	_____	Nodig:	_____
5.	Nummer	_____	Nodig:	_____

- Kunnen jullie nu samen tot een top 3 komen?

1.	Nummer	_____
2.	Nummer	_____
3.	Nummer	_____

N.B. De domeinen 'leren denken' en 'leren leven' komen later aan bod

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst! We hopen met de uitkomsten nog beter tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van uw kind.

Met vriendelijke groet,

Marly Pepermans

Ruimte voor opmerkingen:

Tussenmeting-vragenlijst, gebaseerd op de DVL: DOELEN EN VAARDIGHEDEN LIJST - VERSIE 2010 (Te Boekhorst, 2010; Van Nuland, 2011)

Naam: _____

Datum: 31-10-2013

Groep: _____

Je gaat voor de tweede keer deze stellingenlijst invullen. Dat duurt ongeveer 20 minuten.

Je mag met de groep meedoen of in je eigen tempo werken.

We willen graag weten wat je al goed kunt, wat je nog mist en wat je graag zou willen verbeteren.

Het is daarom belangrijk dat je nauwkeurig leest en eerlijk invult wat voor jou op dit moment geldt.

LEREN LEREN

Werkhouding:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	0	0	0	0
2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	0	0	0	0
3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	0	0	0	0
4. Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	0	0	0	0
5. Ik werk zelfstandig als dat nodig is	0	0	0	0
6. Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uit ziet	0	0	0	0
7. Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	0	0	0	0
8. Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	0	0	0	0

Werken volgens plan:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf	0	0	0	0
10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	0	0	0	0
11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren	0	0	0	0
12. Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is	0	0	0	0
13. Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is	0	0	0	0
14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	0	0	0	0

Manieren van leren:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft	0	0	0	0
16. Ik zet de meest geschikte manier van leren in	0	0	0	0
17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	0	0	0	0
18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken	0	0	0	0
19. Ik laat zien wat ik geleerd heb	0	0	0	0
20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp	0	0	0	0

21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	0	0	0	0
---	---	---	---	---

LEREN DENKEN

Analytisch denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
22. Ik herken verschillen en overeenkomsten tussen dingen	0	0	0	0
23. Ik zie het verband tussen waardoor iets komt (de oorzaak) en het gevolg ervan	0	0	0	0
24. Ik zie de relatie tussen verschillende onderdelen binnen het grote geheel	0	0	0	0
25. Ik maak ingewikkelde problemen gemakkelijker door ze op te delen in kleinere problemen	0	0	0	0

Creatief denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
26. Ik ontdek nieuwe vragen of problemen	0	0	0	0
27. Ik bedenk meerdere oplossingen voor een vraag of probleem	0	0	0	0
28. Ik bedenk originele oplossingen voor een vraag of probleem	0	0	0	0
29. Ik bedenk hoe ik bestaande ideeën in een nieuwe situatie kan toepassen	0	0	0	0
30. Ik zet ideeën om in praktische oplossingen	0	0	0	0
31. Ik neem afstand van een probleem om het even op me in te laten werken	0	0	0	0

Kritisch denken:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
32. Ik ga na of mijn veronderstellingen kloppen	0	0	0	0
33. Ik controleer of nieuwe informatie klopt en overeenkomt met informatie die ik al heb	0	0	0	0
34. Ik onderscheid feiten van meningen en betrouwbare van niet betrouwbare bronnen	0	0	0	0
35. Ik neem bij het vormen van mijn mening verschillende perspectieven mee	0	0	0	0
36. Ik gebruik criteria om een mening te vormen	0	0	0	0
37. Ik onderbouw mijn mening met argumenten	0	0	0	0
38. Ik vraag door tot ik het echt begrijp	0	0	0	0
39. Ik kies uit verschillende oplossingen de meest geschikte	0	0	0	0

LEREN (VOOR HET) LEVEN

Inzicht in jezelf:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
40. Ik ben trots op mijzelf en mijn werk	0	0	0	0
41. Ik weet waar ik goed en minder goed in ben	0	0	0	0
42. Ik maak gebruik van mijn sterke kanten en blijf ook werken aan dat waar ik minder goed in ben	0	0	0	0

43. Ik doe de dingen zo goed mogelijk maar stel mijn eisen/doelen niet té hoog	0	0	0	0
44. Ik vind het niet erg als ik niet meteen weet hoe iets moet of als iets niet meteen lukt	0	0	0	0
45. Ik ga goed om met kritiek en flexibel met tegenslagen en begrijp dat ik hier iets van kan leren	0	0	0	0
46. Ik weet wat ik wil en kies daar ook voor	0	0	0	0

Omgaan met anderen:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
47. Ik blijf mijzelf in een groep: anderen kunnen aan mij zien en van mij horen wat ik ergens van vind en hoe ik me voel	0	0	0	0
48. Ik houd rekening met de regels die voor de groep belangrijk zijn	0	0	0	0
49. Ik werk samen met anderen als we samen meer kunnen bereiken dan alleen	0	0	0	0
50. Ik maak anderen enthousiast om samen ergens een succes van te maken	0	0	0	0
51. Ik verdeel de taken samen met anderen op een manier die voor iedereen goed werkt	0	0	0	0
52. Ik ben in staat in samenwerking met anderen verschillende rollen en taken te vervullen	0	0	0	0
53. Ik zie en begrijp goed hoe anderen ergens tegenaan kijken vanuit hun beleving	0	0	0	0
54. Ik luister goed naar de ideeën van anderen en verdedig mijn eigen ideeën	0	0	0	0
55. Ik geef kritiek op een manier zodat de ander er ook iets aan heeft	0	0	0	0

56. Ik presenteer de resultaten van mijn werk aan anderen op een manier die past bij mij én bij het doel van dat moment	0	0	0	0
---	---	---	---	---

- Wat zou je de komende periode willen verbeteren? Kies 3 van de eerste 21vaardigheden ('leren leren'):
- En wat heb je daarvoor nodig? (van de leerkracht, omgeving, opdrachten, feedback , instructie, groepsgenoten, materialen,...)

1.	Nummer	_____	Nodig:	_____
2.	Nummer	_____	Nodig:	_____
3.	Nummer	_____	Nodig:	_____

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

Met vriendelijke groet,

Juf Marly

Ruimte voor opmerkingen:

Eindmeting-Vragenlijst, gebaseerd op de DVL: DOELEN EN VAARDIGHEDEN LIJST - VERSIE 2010 (Te Boekhorst, 2010; Van Nuland, 2011)

Naam: _____

Datum: 19-12-2013

Groep: _____

Je gaat voor de derde- en laatste keer deze stellingenlijst invullen. Dat duurt ongeveer 20 minuten.

Je mag in je eigen tempo werken. Vraag als je iets niet begrijpt!

We willen graag weten wat je al goed kunt en wat je graag zou willen verbeteren.

Het is daarom belangrijk dat je nauwkeurig leest en eerlijk invult wat voor jou op dit moment geldt.

LEREN LEREN

Werkhouding:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	0	0	0	0
2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	0	0	0	0
3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	0	0	0	0
4. Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	0	0	0	0
5. Ik werk zelfstandig als dat nodig is	0	0	0	0
6. Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uit ziet	0	0	0	0
7. Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	0	0	0	0
8. Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	0	0	0	0

Werken volgens plan:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf	0	0	0	0
10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	0	0	0	0
11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren	0	0	0	0
12. Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is	0	0	0	0
13. Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is	0	0	0	0
14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	0	0	0	0

Manieren van leren:

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft	0	0	0	0
16. Ik zet de meest geschikte manier van leren in	0	0	0	0
17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	0	0	0	0
18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken	0	0	0	0
19. Ik laat zien wat ik geleerd heb	0	0	0	0
20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp	0	0	0	0

21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is

0 0 0 0

Nu volgen er nog enkele open vragen:

1. Wat kun je nu beter dan voor we begonnen met de lessen?

2. Wat is niet verbeterd en had je wel verwacht?

3. Welke voordelen hebben de lessen voor je gehad?

4. Welke nadelen hebben de lessen voor je gehad?

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

Met vriendelijke groet,

Juf Marly

Ruimte voor je mening: een tekening, gedicht, mindmap, tekstje,

Bijlage 5

Toestemming ouders

Betreft: Onderzoek Master Sen

X, 15-8-2013

Beste ouders, verzorgers van _____,

Zoals u misschien weet volg ik sinds 2012 de opleiding Master Sen aan Hogeschool Fontys. Dit schooljaar hoop ik de studie af te ronden. Een onderdeel van de studie is een Praktijkgericht Onderzoek (PGO).

In mijn PGO ga ik onderzoek doen naar het effect van Handelingsgericht Werken (HGW) in de plusgroep. Het betreft de plusgroep met leerlingen van groep 7. Omdat deze groep te klein is voor onderzoek wordt mijn eigen groep 6a eraan toegevoegd. Het onderzoek komt er in het kort op neer dat de leerlingen een programma gaan volgen om te 'leren leren'. Vooraf, tussentijds en aan het eind is er een meting middels een stellingenlijst. Bij de eerste meting, en mogelijk ook bij de tweede worden ook de ouders betrokken. Het onderzoek zal duren van 29 augustus aanstaande tot de kerstvakantie en neemt ongeveer een uur per week in beslag. Na analyse en verwerking is het de bedoeling het PGO in april 2014 af te hebben.

Hoe een en ander in zijn werk gaat wil ik graag toelichten in een korte presentatie. Vanzelfsprekend is er ook ruimte voor vragen en opmerkingen van uw kant. De leerlingen worden op 29-8 ingelicht. Natuurlijk hoop ik op uw toestemming, maar mocht u die niet willen geven dan respecteer ik dat uiteraard. Met de onderzoeksgegevens wordt vanzelfsprekend discreet omgegaan. Op onderstaande strook kunt u aangeven of u toestemt en of u de presentatie wilt bijwonen.

Bij voorbaat dank!

Met vriendelijke groet,

Marly Pepermans

-
- ☐ Bij deze verleen ik toestemming om mijn kind te betrekken in het onderzoek.
 - ☐ Ik verleen geen toestemming om mijn kind te betrekken in het onderzoek.
 - ☐ Ik kom naar de presentatie op donderdag 22-8-2013 van 17.00-17.30 uur. _____ pers.

Naam: _____

Ouder, verzorger van: _____

Telefoonnummer: _____

E-mailadres: _____

Datum: _____ Handtekening: _____

Bijlage 6

Informatie ouders, eigen evaluaties PGO BS X 29-8-2013 t/m 19-12-2013 en weergave interviews met leerlingen

Presentatie ouders 22-8-2013

Aanwezig: 11 ouders (2 ouders verontschuldigten zich later, waren het vergeten; van 2 ouders niets gehoord)

Aangemeld: 15 ouders

Toestemming: 20 ouders

Geen toestemming: 1 ouder; reden: lln is toetsmoe

Niet ingeleverd: 2 ouders; reden: 1 lln gaat vermoedelijk naar Leonardo (draait daar proef); andere l briefje kwijt; alsnog meegegeven op 29-8-2013

Uitgenodigd: 23 lln/ ouders

Terugblik:

Aan de hand van een PPT verteld over:

- het doel, nl meetbaar en zichtbaar maken wat de effecten zijn van het werken aan vaardigheden

- de relevantie, zesjescultuur (historie), kenniseconomie(speerpunt kabinet), landelijk geen structurele evaluatie(onderzoek de With e.a) en HGW integreren (schoolniveau)

- HGW: uitleg van het model

- vaardigheden: leren leren, leren denken, leren leven waarbij in het onderzoek alleen het eerste domein wordt meegenomen

- stellingenlijst, meetmomenten. Doel: onderwijsbehoeften inventariseren en groepsplan opstellen.

Ouders hebben ook een opdracht: 5 ontwikkelpunten benoemen, naast de 5 ontwikkelpunten van hun kind leggen en samen komen tot een 3 ontwikkelpunten

- educatieve behoeften: wat heeft de leerling nodig om....

- ethiek, uitkomst, rollen van ouders-onderzoeker-IB'ers en lln, interviews en terugkoppeling

- bij mij altijd terecht met tussentijdse vragen

Reflectie:

Was van te voren licht nerveus, zoals ik dat altijd ben voor een presentatie. Eenmaal begonnen liep het wel goed. Wel viel me op dat er weinig af te lezen was van de gezichten. Na afloop kreeg ik wel reacties als: mooi onderzoek, nuttig, fijn dat het gebeurt. Goede vraag van een ouder: hoe weet je of je je doel bereikt hebt? Eigenlijk zou je een controlegroep moeten hebben die het programma niet aangeboden krijgt! Stof tot nadenken. Praktisch gezien echter niet haalbaar want we hebben weliswaar een parallelgroep 6 en de overige lln van groep 7 maar die hebben niet de diagnose of de kenmerken van BGF. Ethisch gezien ook niet geschikt: ik heb ergens gelezen dat dit in Amerikaans onderzoek wel eens gebeurt maar dat dat hier not done is: een groep lln lesstof onthouden die ze wel nodig hebben. Hoewel: als ik geen onderzoek gedaan zou hebben had deze groep deze lesstof misschien ook niet gekregen, in elk geval niet met mijn aanpassingen.

Nulmeting 29-8-2013

Terugblik:

Ik heb de lln uitleg gegeven over het onderzoek en het programma: ik doe 3 metingen en tussendoor gaan we een programma volgen dat je helpt om verschillende manieren van leren te ontdekken en uit te vinden welke goed bij jou past/ passen. Daarom is het heel belangrijk de vragen eerlijk te beantwoorden. Als je iets niet doet, vul dan ook echt 'nooit' in. Denk niet dat je dan iets moeilijks moet gaan doen of allerlei gesprekken krijgt. De volgende keer krijg je dezelfde vragenlijst weer en dan kun je zien of je op punten gegroeid bent, of niet. Dit laatste had ik misschien niet moeten zeggen???

Reflectie:

Het uitleggen en invullen van de lijst kostte erg veel tijd. Lln mochten na de eerste blz. er voor kiezen op eigen tempo door te werken of met de groep mee te doen. Degenen die op eigen tempo doorwerkten waren natuurlijk veel sneller klaar. Ik weet niet of zij alles wel nauwkeurig gelezen hebben. Ze moesten daarna op de rest wachten waardoor 2 en 1 erg onrustig werden, 1 ging zelfs storen door allerlei geluiden (DJ spelen, met houten blokjes op tafel tikken) en opmerkingen te maken (ik word erg druk als ik hier moet wachten), ik heb hem op de grond laten zitten en daar begon hij allerlei kunstjes uit te voeren. Op de gang gezet, en even later kwam hij melden dat hij weer normaal kon doen. Intussen bleek bij de rest dat er vragen bij zaten die erg lastig waren (16-21-24-25-29-30-33-36) Die heb ik met voorbeelden duidelijk gemaakt. Het bleef voor sommigen lastig.

De lijsten zijn nu mee naar huis. Ik ben erg benieuwd hoe het gesprek tussen ouders en hun kind verloopt om samen tot de 3 punten te komen. Ook hoop ik dat de lijsten snel worden ingeleverd zodat ik kan starten met het inventariseren van de behoeften en het groepsplan. 12-9 wil ik starten met de 1^e les. Vandaag de mapjes hiervoor klaargemaakt. Wanneer het groepsplan klaar is wil ik M ernaar laten kijken, ze begeleiden ons team bij het doorlopen van HGW bij rekenen.

Ik moet zorgen dat ik in de lessen niet te lang aan het woord ben. De 1^e keer zal ik uitleg moeten geven over het invullen van de evaluatie en daarna zsm aan de slag.

12-9-2013 les 1: geheugentestjes

De lln hebben eerst het schema ingevuld: waar wil ik aan gaan werken, waar moet ik op letten e.d. Daarna op de PC de testjes, daarna de evaluatie.

Reflectie:

Er was voldoende tijd maar sommige pc's hadden geen geluid. Daardoor moesten lln op elkaar wachten en zijn enkelen niet aan de geludentest toegekomen. In de FB van de lln las ik dat ook terug: ze vonden het leuk om te doen, mijn uitleg was goed maar soms was er dus niet de gelegenheid om de geludentest te doen. 2 lln hadden de stellingenlijst/ top 3 nog niet ingeleverd.

19-9-2013 les 2: mindmappen

Geschreven op 22-9:

Het invullen van de evaluatie voor- en achteraf ging al wat soepeler. De les heb ik aangepast en niet strikt overgenomen van Minka Dumont. Eerst uitgelegd wat het is en toen de opdracht gegeven: zoek op internet info over een zelfgekozen onderwerp. Vul de mindmap in, gebruik tekeningen en kleurtjes. Na ongeveer 20 minuten 1-minuut presenteren in 2-tallen en elkaar FB geven adhv formulier 2 sterren en een wens. De lln gingen direct aan de slag muv 1. Die had zitten spelen tijdens de instructie en had nu geen idee wat hij moest. R heeft het hem uitgelegd en toen duurde het nog een hele tijd voor hij een onderwerp bedacht had. Doordat R me assisteerde had ik tijd om rond te lopen en bij iedere ll stil te staan bij de vaardigheden waaraan hij/zij vandaag zou werken. De resultaten zijn erg de moeite waard. De lln hebben enthousiast gewerkt en gepresenteerd. In hun evaluaties las ik dit ook terug. De lln van gr 7 hadden wel wat minder tijd omdat ze eerder terug moesten naar de klas voor een verjaardag. Van R kreeg ik nog terug: niet te lang aan het woord in het begin, liever steeds korte instructies en af en toe een goed voorbeeld aan de groep laten zien. Ja natuurlijk: iets wat ik normaal eigenlijk altijd doe, maar nu kwam het er niet van. Na afloop nog met R, S en E gesproken over 1: hoe kunnen we hem meer motiveren? Hij wil er graag bij horen maar kan moeilijk de concentratie opbrengen. Inmiddels heb ik gisteren OGC 1, deel 1 en 2 gehad. Ik moet een OG gesprek gaan voeren als oefening voor mezelf. Eventueel bij E polsen of ik dat bij 1 kan doen. Ik heb vandaag de mapjes doorgenomen en er bij hem positieve FB bij gezet: knap dat je dit gelukt is in zo'n korte tijd!

26-9-2013 les 3: studiekaarten

Geschreven op 29-9:

Het invullen van het evaluatieblokje gaat weer sneller en soepeler. Enkele Iln hebben de vraag: wat wil je juf meegeven niet ingevuld. Ik heb hen uitgelegd dat dat voor mij wel belangrijk is. Er werden weer positieve opmerkingen gegeven. Ik keek er weer van op dat de Iln deze les zo leuk vonden, ik had gedacht dat ze het saai zouden vinden. Er is prima gewerkt. Met 1 nog een gesprekje gehad (inmiddels een dagje OGC 1 erop zitten): knap dat hij vorige keer toch nog zoveel op papier heeft gekregen! Ik ga met 1 op 1-10 een interview houden en opnemen voor bijeenkomst 2 van OGC, tevens te gebruiken voor COM. Ik hoefde 1 dit keer maar een keer te zeggen dat hij de koptelefoon moest neerleggen. Heel fijn! Van 3 nog altijd geen formulieren gekregen. Van 20 nog niet het deel van de ouders. Dit keer had ik tijdens de les genoeg tijd om rond te lopen en bij alle Iln stil te staan bij de doelen van die les. Ik kreeg van een paar Iln terug dat ze dat als prettig hebben ervaren. Ook heb ik gevraagd of de Iln de geleerde technieken ook toepassen bij het leren van een toets, dat wordt veel gedaan! Aangezien de Iln van 6a in mijn eigen klas zitten moet ik er eerlijkheidshalve wel bij zeggen dat ik dat tijdens de les stimuleer. Maar ook zonder dat doen ze het. De Iln van 5a zien dit en nemen het over (mindmaps). Ik heb de les gehaald binnen de tijd en zo heb ook ik een doel bereikt.

1-10-2013 studeren en toets maken: les 3 vervolg

De Iln gingen alleen of in kleine groepjes de studiekaartjes bestuderen. Dit ging in de meeste gevallen goed. Soms was het wat onrustig. Het maken van de toets viel veel Iln wat tegen. Toen ze de antwoorden kwamen halen 'schrokken' ze een beetje van de uitgebreide antwoorden die daarop stonden. Bij de vraag achteraf of ze wel de goede keuze hadden gemaakt bij de vragen op de studiekaartjes werd wisselend geantwoord. De bedoeling was, dat ze voor zichzelf achteraf konden bepalen of ze het goed hadden aangepakt.

De schriftelijke reacties van de Iln waren vooral positief, dat vind ik weer verrassend. Enkele Iln gaven aan geschrokken te zijn. Met hen voer ik volgende keer een kort gesprekje over de bedoeling van deze les, nl. confrontatie. 14 gaf aan het erg moeilijk te vinden en daardoor juist leuk! Hij heeft dus echt uitdaging nodig!

6-10-2013

2 besluiten genomen; ik ga bij de 2^e meting niet meer de ouders betrekken. Voorbehoud had ik van te voren al gemaakt. Nu besloten het idd niet te doen: wat wil ik weten? Of de interventies werken. Daar geeft de mening van ouders geen meerwaarde aan. 2^e besluit: geen interviews met IB en Iln. Bij elke bijeenkomst vraag ik de IB om Fb en de Iln geven Fb via een formuliertje. Bovendien heb ik triangulatie: logboek, vicon en de lijsten. Dit scheelt een heleboel tijd. Zo kan ik het groepsplan bijtijds bijstellen en beperk ik de hoeveelheid gegevens, die ook allemaal verwerkt moeten worden.

13-10-2013

Evaluatie bijeenkomst 6 op 10-10-2013.

Van enkele Iln teruggekregen dat de instructie te lang duurde en dat ze daarom te weinig tijd hadden voor de opdracht. Deze Iln. heb ik teruggegeven dat ze al eerder kunnen starten als ze de opdracht begrijpen. De opdracht was: samenvattingen maken door eerst weg te strepen wat niet belangrijk is. Dat ging wel goed en ze vonden het ook leuk om te doen. Volgende keer staat markeren op het programma, daar hebben de meeste Iln ook zin in. 1 en 2 waren dit keer erg onrustig en lieten storend gedrag zien. Daar hadden anderen last van. Ik heb ze tijdelijk op de gang gezet na enkele waarschuwingen. Dat vind ik van mezelf een zwaktebod. Waarom kan ik ze niet op een andere manier helpen? Het viel me vooral tegen omdat ik de week van te voren een gesprek met 1 had gehad waardoor ik dacht hem beter te begrijpen. E vertelde me wel dat het een spannende week voor hem is: feestjes, vakantie. Beide Iln willen heel graag deelnemen aan het programma. Ik zal dus op zoek moeten naar een voor hen bevredigende werkwijze. Misschien meteen laten starten en als bonus computertijd.

Over enkele weken, als we de 2^e periode ingaan gaan de Iln werken met WRTS. Daarvoor moeten ze een eigen account hebben met mail. Op 10-10 's middags heb ik met de Iln van groep 6 dat account

geactiveerd. Enthousiasme over het mailen!!!! Je zou denken dat dat achterhaald is, maar deze Iln vonden het een openbaring.

24-10-2013 bijeenkomst 7, les 5: markeren met inhoudsvragen

Sommige Iln maakten de vorige keer schriftelijk de opmerking dat de instructie te lang was. Daarom nu gezegd dat ze mochten starten wanneer ze dachten dat ze het begrepen hadden. Merkwaardig genoeg wachtte iedereen de instructie toch af! Brief meegegeven voor de ouders: de tussenmeting zal toch zijn zonder medewerking van de ouders, gaat te veel tijd in zitten. De les verliep binnen de tijd en enkele Iln hebben alvast een WRTS account aangemaakt. R is er in het begin bij geweest. Naderhand is ze verder gegaan met eigen werk na overleg met mij. Bij deze les was assistentie minder nodig. 2 en 1 goed gewerkt. In de evaluaties van de Iln zie ik terug dat ze steeds weer enthousiast zijn over de leermethoden en dat ze voornemens zijn deze ook echt te gaan gebruiken. Er wordt hard gewerkt en ze willen het echt graag goed doen. Volgende week de tussenmeting, ik ben heel erg benieuwd naar de resultaten! Ook straks naar Viseon trouwens: is er een transfer naar het werken in de klas? Ik verwacht niet dat dat er bij Viseon uitkomt, ik denk dat dat langer tijd vergt.

Evaluatie bijeenkomst 7-11-2013 en korte conclusie tussenmeting

Tussenmeting: heel kort door de bocht. De Iln zijn gegroeid in hun vaardigheden, ook in die die niet specifiek voor hen een doel waren. Enkele Iln zijn gezakt. Met hen moet ik in gesprek. Aan de hand van de uitslag heb ik een nieuwe analyse gemaakt, waardoor de subgroepen veranderd zijn. Ook een nieuw doelenoverzicht, behoeftenoverzicht bijgewerkt en groepsplan ook.

De bijeenkomst van 7-11 verliep rommelig. De Iln hadden een nieuwe plek vanwege de nieuwe subgroepen, de Iln van groep 7 kwamen later. Ze moesten aan de slag met WRTS en dat verliep niet naar wens: geen verbinding, niet kunnen inloggen, het stappenplan niet goed volgen. Daardoor was ik erg met het oplappen bezig en kwam niet toe aan gesprekjes. Wel ben ik bij alle Iln langsgegaan om hun doelen voor de bijeenkomst te vertellen. 2 ging goed. 1 na enkele waarschuwingen terug naar de klas gestuurd. Ik heb dat later besproken met de collega waar 1 in de klas zit en met R, de IB'er. Ik was zelf niet tevreden over die actie. Ik was wat prikkelbaar door de technische problemen en dat had ik niet op hem moeten afgeven, hoewel zijn gedrag niet goed te keuren is. Ik heb wel met de Iln besproken wat de trigger was: DJ gaan spelen met de nodige geluiden terwijl hij had moeten inloggen en aan het werk gaan. Volgende keer zal ik hem opvangen bij de deur, eerst rustig worden, vertellen wat ik verwacht en dan naar binnen. Toen de techniek uiteindelijk werkte vonden de Iln het een spannende opdracht: Franse woordjes leren. Wat opviel was dat enkele Iln het lastig vonden om te beslissen wanneer ze de overhoring durfden te kiezen. Deze Iln willen toch eerst overtuigd zijn dat het 100% zit alvorens te gaan testen. In deze les was het de bedoeling om eerst te oefenen, dan de eerste test, weer oefenen en dan de tweede en derde test. Dat is lang niet gelukt. Volgende keer doen we hetzelfde maar dan met Afrikaanse landen met hoofdsteden. Ik zal dan eerst met de Iln de stappen doornemen en bespreken wat er de vorige keer goed ging en anders kan. Hoewel deze les niet naar wens verliep heb ik er wel veel kunnen uithalen: namelijk hoe het anders kan en moet.

Evaluatie bijeenkomst 14-11-2013

Deze les was een vervolg op de vorige: met WRTS de Afrikaanse landen en hoofdsteden oefenen. Dat ging een stuk soepeler, op een enkele technische hindernis na. De Iln van gr 7 moesten eerder weg en hebben de evaluatie niet ingevuld, volgende keer op wijzen. Met enkele Iln gesprekjes gevoerd over de tussenmeting en dat leverde interessante gegevens op.

Interviews na tussenmeting:

Leerling 8	5 punten gestegen; 1 gestegen op eigen doelen. De eerste keer had moeder veel ingevuld
Leerling 7	Stelling 7 en 14 de eerste keer te optimistisch ingevuld, nu realistischer. 5 punten gestegen, 4 op eigen doelen

Leerling 11	1 punt in totaal gezakt; op eigen doelen 1 gestegen. Stelling 7 1 punt gezakt, zegt hierover dat het eigenlijk gelijk gebleven is
Leerling 14	1 ^e keer niet alles begrepen, 2 ^e keer wel, dit is realistischer, is ook best streng voor zichzelf. Stelling 14 nog steeds 'nooit'. Wat heb je daarvoor nodig? Tijd, afhalen van taal/ spelling, meer tijd bij rekenen. Hij heeft veel oefentijd nodig bij nieuwe stof. Als het geland is, zit het ook echt. 20 punten gezakt, 1 gestegen op eigen doelen (had er maar 2)
Leerling 13	1 punt gezakt op eigen doelen, 4 gestegen in totaal. Wil zich meer inzetten en volhouden. Ze heeft voor de 2 ^e periode dezelfde doelen gesteld. Ik heb haar duidelijk proberen te maken dat je best doen en tegenvallende resultaten niet hetzelfde is.
Leerling 19	Op eigen doelen 3 gestegen, in totaal 2 gezakt. Stelling 3, 7,12 is nu realistisch, vorige keer te optimistisch, stelling 6 echt gezakt. Stelling 9 eerst te positief, nu te laag, moet eigenlijk 2 zijn. Stelling 13 idem, moet 3 zijn.
Leerling 6	3 gestegen in totaal, 2 op eigen doelen. Bij stelling 14 vindt ze zichzelf de tweede keer te streng, want ze is wel gegroeid.
Leerling 2	5 gestegen, 3 op eigen doelen. Volgens 2 klopt het zoals het er staat.
Leerling 4	2 gestegen, 5 op eigen vaardigheden (had er 4). Stelling 11 gelijk gebleven, hiervan zegt ze dat dat nu iets beter is. Opvallend: op eigen doelen gestegen, voor de rest gelijk gebleven of gezakt. 4: focus lag op eigen doelen.
Leerling 1	Op eigen doelen 1 gestegen, in totaal 3 gestegen. Stelling 13 en 14 1 gezakt, hij zegt daarvan dat het er eigenlijk tussenin had moeten zitten.
Leerling 5	Totaal 7 gezakt, op eigen vaardigheden ook 1 gezakt!!! Opvallend: haar eigen doelen stonden al op 3 ('vaak'), waarom wilde je die toch verbeteren? Omdat ze heel belangrijk zijn. Waardoor gezakt? Ik ben strenger geworden
Leerling 21	4 gestegen op eigen vaardigheden, 2 punten in totaal. Stijging stelling 6 klopt. Stelling 7 2 gezakt: klopt ook, was niet nodig (vragen stellen), stelling 14 gelijk gebleven, is zo wel goed volgens 21
Leerling 17	5 in totaal gestegen, 1 op eigen vaardigheden (had er maar 2)Vraag 7: is ook niet nodig geweest (vragen stellen)
Leerling 18	3 in totaal gestegen. 2 op eigen vaardigheden. Stelling 7 klopt. 2 gezakt op stelling 10, weet niet waardoor. 13 is hetzelfde gebleven, is daar tevreden over, stijging 18 klopt
Leerling 22	1 in totaal gestegen, 4 op eigen vaardigheden. Stelling 1:1 gezakt, weet niet waardoor, stelling 10 1 gezakt; klopt. Stijging 13-14-15 klopt, stelling 17 gezakt, klopt. Stelling 20 1 gezakt, is eigenlijk gelijk gebleven zegt 22
Leerling 9	7 gestegen in totaal, 3 op eigen vaardigheden. Stelling 4 gezakt; klopt, stelling 7 gezakt: was ook niet nodig stelling 10: echt gegroeid, 12 idem, 19 gelijk gebleven op 4. Op de vraag waarom 9 deze als verbeterpunt heeft gekozen zegt ze: eigenlijk moet het nog beter, ik doe dat niet genoeg
Leerling 10	12 gestegen in totaal! 3 op eigen vaardigheden, die zijn van 3

	naar 4 gegaan. Was al goed maar toch als verbeterpunt gekozen. 7: 1 ^e keer te positief, 12 en 13 zijn echt verbeterd, 17 de 1 ^e keer te positief, 21 echt gestegen
Leerling 12	In totaal gestegen, 4 op eigen vaardigheden. Stelling 1 moet de 2 ^e keer soms zijn ipv altijd, stijging 15 klopt. Algemeen: de 2 ^e keer snapte ik de lijst beter.
Leerling 15	7 in totaal gestegen. 4 op eigen vaardigheden. Stelling 13 ingevuld 1 ^e en 2 ^e keer: altijd, is in werkelijkheid minder, stelling 15 gezakt: 1 ^e keer niet begrepen, stelling 17 gezakt, maar de 2 ^e keer klopt
Leerling 16	25 in totaal gestegen!! op eigen vaardigheden (waren er maar 2) 3 gestegen. 16 zegt dat ze echt gegroeid is!
Leerling 20	1 ^e keer niet ingevuld, daardoor zei de tussenmeting weinig. De grafiek klopt wel volgens 20.
Leerling 3	1 ^e keer niet ingevuld, daardoor zei de tussenmeting weinig. De grafiek klopt wel volgens 3.

Evaluatie 19-11-2013

Ezelsbruggetjes en voorbereiding eindopdrachten. Voor deze les moesten de lln weer online. Ging goed. Probleem; lln van gr 7 klagen erover dat ze altijd tijdens een leuke activiteit naar de plusklas 'moeten'. Deze les konden ze wel missen, ze zijn er even bij geweest en toen teruggekeerd naar de eigen groep. Gevolg: geen evaluaties geschreven. Wel weer gesprekjes gevoerd, zie bovenstaand schema 2 t/m 5.

Gesprekken met lln op 21-11-2013

Vanaf 21, zie schema

Nu alleen nog 3 en 20 op 28-11!!!!!!!!!!!!

Evaluatie 28-11-2013

Eindopdrachten 1 en 2 van les 8: toepassen van mindmappen en studieke kaartjes. De meeste lln gingen voortvarend aan de slag. Enkele moesten gewezen worden op het goed lezen van de opdracht. De werkhouding was, op een enkeling na prima. Nabesproken in een kring. Hier bleek ook dat een aantal lln (ik schat 1/3) ook buiten de plusklas gebruik maakt van de aangeleerde vaardigheden. In de evaluaties bleek weer enthousiasme. Ik kijk er erg van op want de lln worden toch steeds aangesproken op wat ze nog lastig vinden. In een 10-minutengesprek vertelde de moeder van 12 dat hij ontzettend enthousiast is en het jammer vindt als het afgelopen is. Gesprekjes met 3 en 20, zie schema.

12-12 eindopdracht 3: maak een samenvatting.

Ik heb zelf een antwoordblad gemaakt, waarop 20 woorden voorkomen die zeker in de samenvatting moeten zitten. De lln kunnen er max. 100 punten mee verdienen. Onderaan staan enkele invulzinnen, waaronder: ik ben wel/ niet tevreden omdat.....

Evaluatie:

Groot verschil in beleving groep 6 en 7: in 6 is er in het programma rekening gehouden met leren leren, deze kk hebben er steeds zin in. In gr 7 willen de lln eerder terug ivm kezen of spreekbeurt. Vandaag kwamen ze een kwartier te laat ivm sociokring. Dat vraagt communicatieve vaardigheden van mij tov lkr gr 7! Ik kon pas om 11.15 starten met de uitleg en de opdracht was erg uitgebreid: samenvatting maken. 1 had er duidelijk geen zin in. R is met hem gaan praten en toen hij eenmaal bezig was ging het steeds beter,. lln hadden duidelijk moeite met het maken van een samenvatting. Ze hadden hulp nodig. Toen we in tijdnood dreigden te komen heb ik gezegd dat ze alleen nog steekwoorden moesten noteren. Ik had een antwoordblad gemaakt waardoor de lln punten konden

verdienen met de goede sleutelwoorden. De scores waren niet bijster hoog. Hier hebben ze duidelijk nog iets te leren en blijkbaar was de les die hieraan besteed is niet afdoende. Toch zag ik in de evaluaties weer vooral positieve ervaringen. Die gaan echter vaak meer over de inhoud van het verhaal dan over de vaardigheid samenvatten.

19-12 eindmeting

Aangevuld met 4 open vragen. De gesprekjes vinden na de kerstvakantie plaats.>>>>ga ik niet doen waarschijnlijk ivm tijdgebrek!!!!

Evaluatie:

Bijlage 7

Leren leren

Sterrenlijstje

Naam: _____

Mijn top 5:

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Top 5 van mijn ouders:

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Top 3 van ons samen:

1.	
2.	
3.	

Voorbeeld:	
Datum: 1-1-2013	Les: 1
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: testje en geheugen
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers: 1-9-15
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat: ik nu weet hoe het geheugen werkt
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: 9-15 Niet nrs.: 1
3. Onderwerp van de volgende keer:	Mindmappen
4. Voor mij is dan belangrijk:	Ik let op werkverzorging (nr. 6)
5. Juf wil ik meegeven:	+ Was leuk -Te weinig tijd

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum:	Les:
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is:
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Leren leren

Sterrenlijstje

Naam: _____

Mijn nieuwe top 3:

1.	
2.	
3.	

Datum: 7-11-2013	Les: 6 deel 1
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: Stampen
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	Stampen deel 2
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum: 14-11-2013 14.15 uur!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!	Les: 6 deel 2
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: stampen deel 2
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	Ezelsbruggetjes en voorbereiding eindopdracht
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

--	--

Datum: 19-11-2013 is een dinsdag!!!!!!!!!!!!!!	Les: 7 en voorbereiding les 8
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: Ezelsbruggetjes en voorbereiding eindopdracht
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	Mindmappen en studiekaartjes eindopdracht
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum: 28-11-2013	Les: 8 opdracht 1 en 2
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: Mindmappen en studiekaartjes eindopdracht
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	Samenvatting maken eindopdracht
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

Datum: 12-12-2013	Les: 8 opdracht 3
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: Samenvatting maken eindopdracht
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	Eindmeting!!!!
4. Voor mij is dan belangrijk:	
5. Juf wil ik meegeven:	

--	--

Datum: 19-12-2013	Les: Eindmeting
Voor de les:	
1. Wat ga ik vandaag leren?	Onderwerp van deze les is: Eindmeting
2. Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?	Nummers:
Na de les:	
1. Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag?	Ja/ nee omdat:
2. Zijn mijn vaardigheden verbeterd?	Wel: nrs.: Niet nrs.:
3. Onderwerp van de volgende keer:	-----
4. Voor mij is dan belangrijk:	De geleerde manieren gaan gebruiken in de klas en thuis!
5. Juf wil jou meegeven:	Succes met leren leren en bedankt voor het meedoen!!

Bijlage 8

'Leren leren' Minka Dumont (2012)

- R en M leiden de bijeenkomsten voor groep 6a (behalve II x)= 22 IIn
- S leidt intussen de bijeenkomsten van groep 5a, aangevuld met 6 leerlingen uit groep 4)= 15 IIn
- x werkt zelfstandig aan weektaak in lokaal 5/6??
- De lessen zijn van 11-12 uur in het ICT-lokaal; de groep van S in lokaal 5/6
- Vervanger 5/6 en op de dinsdagen J kunnen S assisteren

Bijeenkomst	Datum	Opmerking	Les	Vaardigheden
1	29-8	Vervanger in groep 5/6	Nulmeting	
2	12-9		1	1-9-11-15-16-21
3	19-9		2	1-6-7-9-10-11-12-17-18-21
4	26-9	M start alleen, R sluit aan	3	1-2-3-4-5-6-7-9-11-12-13-14-18-19-20-21
5	1-10 dinsdag!		3 toets en evaluatie	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-13-14-18-19-20-21
6	10-10	M alleen	4	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-21
7	24-10		5	1-2-3-4-5-7-9-10-11-12-13-14-19-21
8	31-10	Vervanger in groep 5/6	2 ^e meting ¹⁴ en interviews	
9	7-11		6 dag 1,2,3	1-2-3-4-5-7-8-9-11-12-13-14-18-19-21
10	14-11	's middags 14.15-15.15 uur	6 dag 1,2,3	1-2-3-4-5-7-8-9-11-12-13-14-18-19-21
11	19-11 dinsdag!		7	1-2-3-4-5-7-8-9-10-11-21
12	28-11		8 opdracht 1 en 2	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-19-21
13	12-12	Vervanger in groep 5/6	8 opdracht 3	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-19-21
14	19-12	Vervanger in groep 5/6	Eindmeting	

Elke leerling heeft bij de lessen een schema met zijn/ haar top 5 (kind en ouders)en top 3 (samen). Dit houdt hij/zij bij de hand.

Vooraf bij elke les:

- Wat ga ik vandaag leren? (Ikr. vertelt doel, IIn noteert)
- Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken?

Na elke les:

- Heb ik mijn doelen bereikt?
- Zijn mijn vaardigheden verbeterd?

¹⁴ Formulier bijstellen? (blz. 6). Zo ja: meenemen in procesevaluatie PGO. Oude formulier erbij houden? Waarom wel/ niet?

- Waar gaan we volgende keer aan werken, wat is daarin voor mij van belang? Wat als 'mijn' vaardigheden daar niet bij zitten?
- Wat wil je de juf meegeven?

Na de eindmeting, vanaf januari 2014 kunnen R en S er voor kiezen verder te gaan met leren denken/leren leven. Dit wordt niet meer meegenomen in het onderzoek. Er is wel lesmateriaal te koop op:

www.lesmateriaalvoorhoogbegaafden.nl

M houdt interviews met:

R

S

Leerlingen: groepsinterview of individueel? Alle leerlingen of enkele?

- Zijn leren denken en leren leven verbeterd terwijl we er niet aan gewerkt hebben?
- Hoe zou dat komen?

Welke vragen komen er tijdens het proces bovendrijven bij:

- De leerlingen
- R en S
- M
- Ouders
- team

Voorbeeld lesvoorbereiding

Bijeenkomst 11: 19-11-2013 dinsdag! les 7 en voorbereiding les 8

Vaardigheid	Naam / Ilnummer:
1	22-2-8-14-3
2	1-13-20
3	15-9-19-13
4	4-2-1-14-13
5	-
7	7-2-9-19-21
8	12-3
9	6
10	6-12-7-15-8-1-21
11	12-10
21	17-16-7-18

In Gesprek met:
 Leerling 1- 2- 3- 4-6- 7
 Nav tussenmeting

Naam/ nummer:	Vaardigheid
6	9-10-14
12	8-10-11
17	6-14-21
4	4-17-18
16	18-20-21
7	7-10-21
11	6-12-18
22	1-18-20
2	1-4-7
10	11-17-20
15	3-10-12
8	1-6-10
1	2-4-10
9	3-7-18
5	13-14-17
19	3-7-18
21	7-10-18
14	1-4-14
18	17-18-21
13	2-3-4
20	2-6-13
3	1-8-13

Nodig: USB stick-timer- eigen inlogcodes- website leer-actief-pen

Start 11.00 uur

Wat hebben we tot nu toe geleerd? Pas je dit ook toe in de klas? 1^e schema invullen vraag 1 en 2.

Onderwerp vandaag is: **Ezelsbruggetjes en voorbereiden eindopdracht**

Vaardigheid 1: leerling 22-2-8-14-3

11.10 uur

Samen: hoe de landen en hoofdsteden invoeren? Daarna zsm aan de slag

Vaardigheid 2-3-4-7-8-9-10-11: leerling 1- 13- 20-15- 9- 19-4- 2-14- 7-21-12- 3-6-8-10

11.50 uur

-schema invullen vraag 1 t/m 5. Onderwerp volgende keer is **Eindopdrachten deel 1**. Wie welke vaardigheid zie bijeenkomst 12.

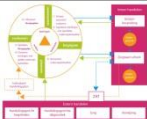
Vaardigheid 21: leerling 6-17-5-14-16-7-18

Volgende keer nodig:

Wit papier- kleurpotloden of viltstiften-pen -potlood

Bijlage 9

Doelenvoerzicht Leren leren

	Doelenvoerzicht	Schooljaar 2013- 2014	Groep: Plusgroep 6/7	Leerkracht(en): M R	Datum van invullen:
					6-9-2013

Naam; Leerling- nummer	1.Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	2.Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	3.Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	4.Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	5.Ik werk zelfstandig als dat nodig is	6.Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd	7.Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	8.Ik waardeer het leerproces net als het leerresultaat	9.Ik formuleer leerdoelen voor mezelf	10.Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	11.Ik weet welke stappen ik moet zetten	12.Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om te	13.Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij	14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier	16.Ik zet de meest geschikte manier van	17.Ik verzamel geschikte informatie en	18.Ik bewaar informatie om het later te kunnen	19.Ik laat zien wat ik geleerd heb	20.Ik licht mijn antwoorden toe en laat zien dat ik het begrijp	21.Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	32/40/43
1.		X		X						X												
2.				X			X									X						
3.																						
4.											X			X						X	X	
5.		X	X									X										
20.																						
6.	X													X						X		
7.						X			X						X							
8.						X			X										X			
9.									X		X								X			
10.											X	X									X	
21.						X								X							X	
11.							X				X				X							

12.	x						x								x								
13.		x	x	x																			
22.												x	x	x							x		
14.	x													x									32
15.			x				x														x		
16.			x								x												40
17.	x						x																43
18.							x						x					x					
19.											x			x			x						
Totaal	4	3	4	3	0	3	6	0	0	4	3	4	3	6	4	1	1	1	1	3	5	3	
Namen; leerlingnummer	6-12-17-174,	1-5-13	5-13-15-16	1-2-13		7-8-21	2-11-12-15-17-18			1-7-8-9	4-16-19	5-9-10-11	10-22-18	4-6-22-19-14-21	7-11-12-22	2	19	18	9	4-6-8	4-10-22-15-21	16-17-14	
Totaal per domein								23						20							16	3	
Doel nummer: (zie boven)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	32-40-43	
Aan bod in bijeenkoms (12-9 t/m 24-10)	2 3 4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	3 4 5 6	3 4 5 6 7	5 6	2 3 4 5 6 7	3 4 5 6 7	2 3 4 6 7	3 4 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	2	2	3	3 4 5	4 5 7	4 5	2 3 4 5 6 7		
Aan bod in bijeenkoms (7-11 t/m 12-12)	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13		9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13		9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13				9 10	9 10 12 13		9 10 11 12 13		

1 t/m 8= werkhouding. 9 t/m 14=werken volgens plan. 15 t/m 21=manieren van leren.

32. Ik ga na of mijn veronderstellingen kloppen. 40. Ik ben trots op mijzelf en mijn werk. 43. Ik doe de dingen zo goed mogelijk maar stel mijn eisen/doelen niet té hoog. Deze horen niet bij leren leren (leren leven; inzicht in jezelf) maar zijn wel genoemd door leerlingen e/o ouders.

Doeloverzicht Leren leren na tussenevaluatie

	Doeloverzicht	Schooljaar 2013- 2014	Groep: Plusgroep 6/7	Leerkracht(en): M R	Datum van invullen:
					6-9-2013
					Bijgesteld op 31-10-2013

naam	1.Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	2.Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	3.Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	4.Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is	5.Ik werk zelfstandig als dat nodig is	6.Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd is	7.Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	8.Ik waardeer het leerproces net als het resultaat	9.Ik formuleer leerdoelen voor mezelf	10.Ik verken een onderwerp voor ik er mee aan de slag ga	11.Ik weet welke stappen ik moet zetten	12.Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om te	13.Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij	14. Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier	16.Ik zet de meest geschikte manier van	17.Ik verzamel geschikte informatie en	18.Ik bewaar informatie om het later te kunnen	19.Ik laat zien wat ik geleerd heb	20.Ik licht mijn antwoorden toe en laat zien dat ik het hoorin	21.Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	
1.		X		X						X												
2.	X			X			X															
3.	X							X					X									
4.				X													X	X				
5.													X	X			X					
20.		X				X							X									
6.									X	X				X								
7.							X			X											X	
8.	X					X				X												
9.			X				X											X				
10.											X						X			X		
21.							X			X								X				
11.						X						X						X				
12.								X		X	X											
13.		X	X	X																		

22.	x																	x		x		
14.	x			x										x								
15.			x							x		x										
16.																		x		x	x	
17.						x								x							x	
18.																	x	x			x	
19.			x				x											x				
Totaal																						
Namen																						
Totaal per domein	5	3	4	5	0	4	5	2	1	7	2	2	3	4	0	0	4	8	0	3	4	
Doel nummer: (zie boven)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Aan bod in bijeenkoms (12-9 t/m 24- 10)	2 3 4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	3 4 5 6	3 4 5 6 7	5 6	2 3 4 5 6 7	3 5 6 7	2 3 4 6 7	3 4 6 7	4 5 6 7	4 5 6 7	2	2	3	3 4 5	4 5 7	4 5	2 3 4 5 6 7	
Aan bod in bijeenkoms (7-11 t/m 12- 12)	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13		9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 11 12 13		9 10 11 12 13	9 10 11 12 13	9 10 12 13	9 10 12 13				9 10	9 10 12 13		9 10 11 12 13	

1 t/m 8= werkhouding. 9 t/m 14=werken volgens plan. 15 t/m 21=manieren van leren

Bijlage 10

Groepsplan 1- zorgroute Leren Leren

	Groep: Plusgroep 6-7	Leerkracht(en): M R		Datum van opstellen: 29-8-2013 Bijgesteld op 23-9-2013 na FB B		
	Dit plan loopt van 12-9-2013 tot 19-12-2013	Tussenevaluatie: 31-10-2013		Eindevaluatie: 19-12-2013		
Subgroep	Doelen	Aanpak Didactisch handelen	Onderwijsbehoeften Pedagogisch handelen	Organisatie	Onderwijs- tijd	Evaluatie Instrumenten:
		Welke oefenstof Wijze van feedback Wijze van reflectie Taakaanpak (stappenplan) Hulpbronnen (tutor)	<i>Deze subgroep: heeft een leerkracht nodig die... heeft opdrachten/leeractiviteiten nodig die... heeft feedback nodig die... heeft groepsgenoten nodig die...</i>	Frequente verlengde instructie Lesopbouw Wat op welke dag? Materialen (buiten de methode) Software (digi- leerling) Huiswerk		Stellingenlijsten Viseon Interviews
Basisgroep 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.	Inhoudelijke doelen: Leren leren: Werkhouding 1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken 2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren 3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt 4. Ik houd mijn aandacht er Werken volgens plan 10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga 11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren 12. Ik zorg dat ik het belangrijkste af Manieren van leren 15. Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft 16. Ik zet de meest geschikte manier van leren in 17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	<u>Oefenstof:</u> -Leren leren- Minka Dumont les 1 t/m 8 <u>Didactisch handelen:</u> Aanreiken van diverse leermanieren, feedback geven, complimenteren, stimuleren als de lln dreigen op te geven <u>Feedback/ reflectie:</u> -Evaluatieformulier voor en na de les (lln) -Reflectie op elke bijeenkomst (Marly)	<u>Deze groep:</u> <u>Heeft een leerkracht nodig die:</u> -top-down instructie geeft -feedback geeft op het proces -diverse leermethoden aanbiedt -stimuleert door te zetten -begeleidt in het plannen -tijd biedt voor vragen -aandacht schenkt aan werkverzorging -uitnodigt uitdaging aan te gaan <u>Heeft opdrachten nodig die:</u> - uitdagend zijn -duidelijk zijn	<u>Lesopbouw:</u> <u>Voor de les:</u> -Wat ga ik leren? -Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken? <u>Kern:</u> -les uit 'leren leren' van Minka Dumont <u>Afsluiting:</u> -Heb ik iets geleerd van het onderwerp van vandaag? Ja/ nee	1 uur per week	Tussenevaluatie : 31-10-2013 -stellingenlijst+ interviews Eindevaluatie: 19-12-2013 -stellingenlijst + Viseon

16. 17. 18. 19.	goed bij als dat nodig is 6.Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet 7.Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom	heb voor de tijd om is 13.Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is 14.Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	18.Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken 19.Ik laat zien wat ik geleerd heb 20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp 21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	<u>Taakaanpak:</u> Top-down: korte instructie, zo snel mogelijk aan het werk	<u>Heeft een omgeving/ groepsgeenoten nodig die:</u> -rust uitstralen -stimuleren -uitnodigen mee te doen	omdat... -Zijn mijn vaardigheden verbeterd? Welke wel/ niet? -Onderwerp van de volgende keer:... -Voor mij is dan belangrijk:.... -Juf wil ik meegeven:....		
Intensief (-) Subgroep 1 Zorgniveau 2-3 20. 21. 22.	Inhoudelijke doelen: Zie basisgroep Extra: zie analyse viseon			<u>Oefenstof:</u> -Leren leren- Minka Dumont les 1 t/m 8 <u>Didactisch handelen:</u> Aanreiken van diverse leermanieren, feedback geven, complimenteren, stimuleren als de lln dreigen op te geven <u>Feedback/ reflectie:</u> -Evaluatieformulier voor en na de les (lln) -Reflectie na elke bijeenkomst (Marly) <u>Taakaanpak:</u> Instructie en zo nodig verlengde instructie	<u>Deze groep heeft behoefte aan Een leerkracht die:</u> - extra begeleidt tijdens het proces -diverse leermethoden aanbiedt -helpt bij het plannen -het eindproduct controleert en hierbij FB geeft		Extra onderwijstijd: Tussentijdse feedback	Tussenevaluatie : Eindevaluatie: Zie basisgroep
Verdiept (+) Subgroep 2 Zorgniveau 2-3	Productdoel: leerlingen uit de basisgroep behalen tijdens de M- afname een persoonlijke groei 100-120 % (DLE groei van 5 à 6 maanden) Inhoudelijke doelen:				• • • •			Tussenevaluatie : Eindevaluatie:
Zeer	Zie plan van aanpak					Frequentie verlengde	Extra onderwijstijd:	Zie plan van aanpak

intensief Instructieaf hankelijk Zorgniveau 3		instructie		
--	--	------------	--	--

Groepsplan 1- zorgroute Leren Leren na tussenevaluatie

	Groep: Plusgroep 6-7	Leerkracht(en): M R	Datum van opstellen: 29-8-2013 Bijgesteld op 23-9-2013 na FB B Bijgesteld op 31-10-2013 na tussenmeting																	
	Dit plan loopt van 12-9-2013 tot 19-12-2013	Tussenevaluatie: 31-10-2013	Eindevaluatie: 19-12-2013																	
Subgroep	Doelen	Aanpak Didactisch handelen Welke oefenstof Wijze van feedback Wijze van reflectie Taakaanpak (stappenplan) Hulpbronnen (tutor)	Onderwijsbehoeften Pedagogisch handelen <i>Deze subgroep: heeft een leerkracht nodig die... heeft opdrachten/leeractiviteiten nodig die... heeft feedback nodig die... heeft groepsgenoten nodig die...</i>	Organisatie Frequentie verlengde instructie Lesopbouw Wat op welke dag? Materialen (buiten de methode) Software (digi-leerling) Huiswerk	Onderwijs-tijd	Evaluatie <u>Instrumenten:</u> Stellingenlijsten Viseon Interviews														
Basisgroep 1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 10. 12. 15.	Inhoudelijke doelen: Leren leren: Het accent ligt deze periode op werken volgens plan <table><tr><td>Werkhouding</td><td>Werken volgens plan</td><td>Manieren van leren</td></tr><tr><td>1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken</td><td>9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf.</td><td>17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren</td></tr><tr><td>2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren</td><td>10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga</td><td>18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken</td></tr><tr><td>3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt</td><td>11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze</td><td>20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik</td></tr><tr><td>4. Ik houd mijn</td><td></td><td></td></tr></table>	Werkhouding	Werken volgens plan	Manieren van leren	1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf.	17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren	2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken	3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze	20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik	4. Ik houd mijn			<u>Oefenstof:</u> -Leren leren- Minka Dumont les 1 t/m 8 <u>Didactisch handelen:</u> Aanleren van methoden om volgens plan te werken, feedback geven, complimenteren, stimuleren als de lln dreigen op te geven <u>Feedback/ reflectie:</u> -Evaluatieformulier voor en na de les (lln)	<u>Deze groep:</u> <u>Heeft een leerkracht nodig die:</u> -top-down instructie geeft -feedback geeft op het proces -diverse leermethoden aanbiedt -stimuleert door te zetten -begeleidt in het plannen -tijd biedt voor vragen -aandacht schenkt aan werkverzorging -uitnodigt uitdaging aan te gaan <u>Heeft opdrachten nodig die:</u> - uitdagend zijn -duidelijk zijn	<u>Lesopbouw:</u> <i>Voor de les:</i> -Wat ga ik leren? -Aan welke vaardigheden ga ik vandaag werken? <i>Kern:</i> -les uit 'leren leren' van Minka Dumont <i>Afsluiting:</i> -Heb ik iets geleerd van het onderwerp van	1 uur per week
Werkhouding	Werken volgens plan	Manieren van leren																		
1. Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken	9. Ik formuleer leerdoelen voor mezelf.	17. Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren																		
2. Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren	10. Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga	18. Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken																		
3. Ik zet door wanneer iets niet direct lukt	11. Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze	20. Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik																		
4. Ik houd mijn																				

16. 17. 18. 20. 21. 22.	aandacht er goed bij als dat nodig is 6.Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet 7.Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom 8.Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	moet uitvoeren 12.Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is 13.Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is 14.Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	het begrijp 21. Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is	-Reflectie na elke bijeenkomst (Marly) <u>Taakaanpak:</u> Top-down: korte instructie, zo snel mogelijk aan het werk	<u>Heeft een omgeving/ groepsge­noten nodig die:</u> -rust uitstralen -stimuleren -uitnodigen mee te doen	vandaag? Ja/ nee omdat... -Zijn mijn vaardigheden verbeterd? Welke wel/ niet? -Onderwerp van de volgende keer:... -Voor mij is dan belangrijk:... -Juf wil ik meegeven:....		
Intensief (-) Subgroep 1 Zorgniveau 2-3 5. 11. 13. 14. 19.	Inhoudelijke doelen: Zie basisgroep Extra: zie analyse viseon			<u>Oefenstof:</u> -Leren leren- Minka Dumont les 1 t/m 8 <u>Didactisch handelen:</u> Aanleren van methoden om te werken volgens plan, feedback geven, complimenteren, stimuleren als de lln dreigen op te geven <u>Feedback/ reflectie:</u> -Evaluatieformulier voor en na de les (lln) -Reflectie na elke bijeenkomst (Marly) <u>Taakaanpak:</u> Instructie en zo nodig verlengde instructie	<u>Deze groep heeft behoefte aan Een leerkracht die:</u> - extra begeleidt tijdens het proces -diverse leermethoden aanbiedt -helpt bij het plannen -het eindproduct controleert en hierbij FB geeft -de leerlingen zelfvertrouwen geeft	Extra onderwijstijd: Tussentijdse feedback	Tussenevaluatie : Eindevaluatie: Zie basisgroep	
Verdiept (+) Subgroep 2 Zorgniveau	Productdoel: leerlingen uit de basisgroep behalen tijdens de M- afname een persoonlijke groei 100-120 % (DLE groei van 5 à 6 maanden) Inhoudelijke doelen:				• • • •			Tussenevaluatie : Eindevaluatie:

2-3						
Zeer intensief Instructieaf hankelijk Zorgniveau 3	Zie plan van aanpak			Frequentie verlengde instructie	Extra onderwijstijd:	Zie plan van aanpak

Bijlage 11

Open vragen bij de eindvragenlijst.

De antwoorden staan in volgorde van de leerlingnummers. X betekent: niets ingevuld

Wat kun je nu beter dan voor we begonnen met de lessen?
Alle nummers eigenlijk-x-x-eigenlijk bijna alles-alle nummers die ik heb aangekruist om te verbeteren-nu weet ik veel meer manieren dan voor de les-ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is-dat ik aangeef wat ik wil leren-concentreren-plannen, op verschillende manieren leren!-samenvatten-vraag 1-dat ik nu een leermanier kan gebruiken-mijn aandacht erbij houden als dat nodig is-direct hulp vragen-ik weet veel meer manieren om te leren-op tijd hulp vragen-landen en provincies-nr. 1, 3, 21-alles-ezelsbruggetjes-meer vertrouwen in de lessen.
Wat is niet verbeterd en had je wel verwacht?
x-x-x-geduld-niks, het ging supergoed-mijn planning-ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet-niks-alles is aan bod gekomen wat ik had verwacht-17-Afrikaanse landen en de hoofdstad ervan-vraag 12-niks ik weet nu hoe ik met leren om moet gaan-niks-ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag-niks-ik zorg dat mijn werk er verzorgd en netjes uitziet-niks-niets-de punten van toets-dat ik netjes werk-niets.
Welke voordelen hebben de lessen voor je gehad?
Dat ik mijn leerproces heb verbeterd-x-x-alles-meer manieren om te leren waarvan ik veel kan en heb gebruikt-ik vond ze heel leuk, nu weet ik heel veel manieren van leren-ik weet nu meer dingen dan eerst-de studiekeartjes mindmap-ik kan me beter concentreren op toetsen-het was enorm leerzaam met studiekeartjes en van alles-ik weet nu meer!-nu weet ik dat je veel leermanieren hebt-het was leuk-dat ik er meer van heb geleerd-het lukt beter-niks-meer 100-weet ik niet-weet niet-alles-dat je ezelsbruggetjes hebt geleerd-niets.
Welke nadelen hebben de lessen voor je gehad?
Heel veel leuke dingen gemist-x-x-de leuke lessen in de klas hebben we vaak gemist-sommige dingen snapte ik niet-nu moet ik van mijn moeder ook echt die manieren gebruiken-het was best soms saai-dat het op een gegeven moment saai begint te worden-niks-x-dat ik niet alles af kreeg-geen een-maar ook een beetje moeilijk-geen-niks-niks-x-geen-weet niet-dat de vragen bout zijn-dat ik het niet zo leuk vond-niets.

Bijlage 12

Bijlage bij les 6: Woorden of feiten stampen 7-11 en 14-11-2013 Naam: _____

1. Ga naar www.wrts.nl
2. Meld je aan met je schoolmailadres en schoolwachtwoord
3. Ga weer naar www.wrts.nl en log in
4. Blijf ingelogd en typ links bovenaan <http://plusgroepbsx.wrts.nl/>
5. Klik op de lijst die je wilt overnemen en bevestig onderaan de lijst met 'opslaan'.
Je hebt de lijst Franse woordjes nodig op 7-11 en Afrikaanse landen op 14-11. Je mag beide lijsten alvast opslaan.
6. Dan ga je oefenen:

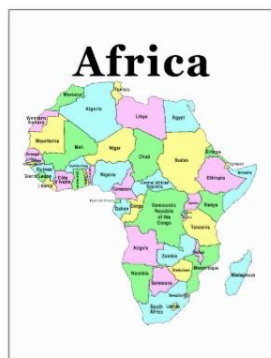
Datum:	Werkboek blz.:	Wat:
7-11-2013	27-28: Dag 1, 2 en 3	Franse woordjes
14-11-2013	28-29: Dag 1, 2 en 3	Afrikaanse landen en hoofdsteden

Op blz. 27-28-29 staat hoe je kunt oefenen. Je mag ook andere manieren gebruiken. Probeer zelf wat mogelijkheden uit en kijk wat bij je past: niet te moeilijk maar ook niet te gemakkelijk! Als je toe bent aan het maken van de toets dan kun je beginnen. Vul in je werkboek je cijfer in bij dag 1, dag 2 en dag 3.

Je maakt dus op 7-11 drie toetsjes en op 14-11 ook!!

7. Stop dit blad in je map en vul vooraan in je map het evaluatievakje in
8. Deze methode kun je gebruiken als je iets van buiten moet leren. Wil je het thuis gebruiken dat kun je thuis een nieuw account aanmaken.

Veel plezier en succes!

Wat moet in de samenvatting van Romulus en Remus zeker voorkomen?

Voor elk onderstreept woord dat in jouw samenvatting voorkomt verdien je 5 punten.
In totaal kun je er 100 verdienen!

In Alba Longa¹⁵ regeerde koning Numitor¹⁶.

Zijn jongere broer Amulius verjaagde hem van de troon.

Numitor had een dochter: Rhea Silvia¹⁷

Rhea Silvia mocht niet trouwen

Rhea Silvia trouwde toch en kreeg twee zoons¹⁸.

Amulius liet Rhea Silvia vermoorden.

De twee zoons werden in een mandje op de Tiber gezet.

Ze werden gevonden door een wolf, die hen warmte en voedsel gaf.

Herder Faustulus voedde de jongens op.

De jongens waren sterk in alles.

Hun grootvader Numitor versloeg met Romulus en Remus koning Amulius en werd weer koning.

Romulus en Remus kregen land bij de Tiber. Hier mochten ze een stad bouwen.

De stad moest een naam krijgen.

Romulus won¹⁹ de strijd van Remus.

Daarom heet de stad nu nog steeds Rome.

In het wapen staat de wolf met de 2 jongens.

Mijn naam is: _____

Ik heb _____ **punten verdiend**

Daar ben ik wel/ niet tevreden over, omdat _____

Ik denk dat dit verhaal wel/ niet echt gebeurd is, omdat _____

(Het antwoord vind je op bladzijde 36 van je werkboek: de 1^e zin onder de titel!)

¹⁵ Telt voor 2 woorden!

¹⁶ 2 woorden!

¹⁷ 2 woorden!

¹⁸ 2 woorden!

¹⁹ 2 woorden!

Bijlage 13

In deze tabel noem ik paragrafen waarin Basisdimensies- Competenties- Dublindescriptoren terug te vinden zijn. Dit schema zal niet ‘dekkend’ zijn omdat er ook basisdimensies, competenties en Dublindescriptoren zijn die door de hele toets vervlochten zitten.

Basisdimensies (A en B) Competenties(C) Dublindescriptoren (D)	Hoofdstuk/ Paragraaf
A 1	3.2- 3.3
A 2	3.2-3.3
A 3	3.4.1
B 1	2.2.4-3.2-3.3
B 2.1	3.2-3.3
B 2.2	1.1-1.2-3.1.1-3.2-3.3-3.4.1-4.2
B 2.3	3.2-3.3
C 1	3.2- 3.3
C 2	3.2- 3.3
C 3	3.2
C 4	3.2
C 5	3.2-3.3-3.4.1
C 6	1.1-1.2-3.1.1-4.2
C 7	Doorheen de hele toets
D K & I	2
D T k & i	3
D O	4.4-4.6
D C	3.1.1-4.8
D L	5

